

**KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
DİSİPLİNLERARASI AİLE DANIŞMANLIĞI ANABİLİM DALI
AİLE DANIŞMANLIĞI TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**AİLE İÇİ ÇOCUK İHMALİ VE İSTİSMARI KONUSUNDA EBEVEYNLERİN
FARKINDALIK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ**

Adile Betül YÜCEL

Yüksek Lisans Tezi

**KONYA
Mart 2021**

AİLE İÇİ ÇOCUK İHMALİ VE İSTİSMARI KONUSUNDA EBEVEYNLERİN
FARKINDALIK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Adile Betül YÜCEL

KTO Karatay Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Disiplinlerarası Aile Danışmanlığı Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Programı

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Dr.Öğr.Üyesi Hatice HARMANCI

Konya
Mart 2021

KABUL VE ONAY

Adile Betül YÜCEL tarafından hazırlanan “Aile İçi Çocuk İhmali ve İstismarı Konusunda Ebeveynlerin Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi” başlıklı bu çalışma, 17 Mart 2021 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: **Dr.Öğr.Üyesi Emine Gülriz AKAROĞLU** _____
KTO Karatay Üniversitesi

Tez Danışmanı: **Dr.Öğr.Üyesi Hatice HARMANCI** _____
KTO Karatay Üniversitesi

Jüri Üyesi: **Dr.Öğr.Üyesi Hatice Deniz GÜNAYDIN** _____
Konya Gıda ve Tarım Üniversitesi

Jüri tarafından kabul edilen bu çalışmanın Yüksek Lisans/Doktora Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

_____
Prof. Dr. Hüseyin Bekir YILDIZ
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Enstitü tarafından onaylanan Yüksek Lisans/Doktora tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını basılı veya dijital biçimde arşivleme ve aşağıda belirtilen koşullar dahilinde erişime açma iznini KTO Karatay Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle, Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak ve gelecekteki çalışmalar (makale, kitap, lisans, patent vb.) için tezimin tamamının veya bir bölümünün kullanım hakları yalnızca bana ait olacaktır.

Tezimin bütünüyle kendi çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izinle kullanılması zorunlu olan kaynakları, yazılı izin alarak kullandığımı ve istenildiğinde izinlerin suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayımlanan “Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge” kapsamında, tezim, aşağıda belirtilen koşullar haricince, YÖK Ulusal Tez Merkezi ve KTO Karatay Üniversitesi Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir.

Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ay en fazla 6 ay ertelenmiştir.

Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir.

17 Mart 2021

Adile Betül YÜCEL

¹ MADDE 6(1) Lisansüstü tezle ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

¹ MADDE 6(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internette paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

¹ MADDE 7(1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

¹ MADDE 7(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

ETİK BEYAN

KTO Karatay Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez/Proje Hazırlama ve Yazım Kurallarına uygun olarak Unvanı Dr.Öğr.Üyesi Hatice HARMANCI danışmanlığında tarafımdan üretilen bu tez/proje çalışmasında; sunduğum tüm veri, enformasyon, bilgi ve belgeleri bilimsel etik kuralları çerçevesinde elde ettiğimi, tüm değerlendirme, analiz, bulgu ve sonuçları bilimsel usullere uygun olarak sunduğumu, tez/proje çalışmasında yararlandığım kaynakların tümüne bilimsel normlara uygun biçimde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, tezimin/projemin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

17 Mart 2021

Adile Betül YÜCEL

Dünya üzerinde yaşamına dokunulmasını isteyen tüm çocuklara

TEŞEKKÜR

Bu süreçte desteklerini esirgemeyen, çalışmamı devam ettirirken yol gösteren, tez konusunu seçerken isteklerimi göz önünde bulundurup bana yardımcı olan tez danışmanım Dr.Öğr.yesi Hatice HARMANCI 'ya teőekkürlerimi sunarım.

Bu çalışmanın verilerini oluşturan anket çalışmama katkıda bulunmayı kabul eden tüm katılımcılara, ayrıca katılımcı bulma konusunda yardımcı olan herkese zamanlarını ayırdıkları için teşekkür ederim.

Hayatım boyunca yolumu aydınlatan her anıma destek olan çok değerli aileme olan minnetimi belirtmek isterim.

17 Mart, 2021

Adile Betül YÜCEL

ÖZET

Adile Betül YÜCEL

Aile İçi Çocuk İhmali ve İstismarı Konusunda Ebeveynlerin Farkındalık Düzeylerinin
İncelenmesi

Yüksek Lisans Tezi

Konya, 2021

Çocuk istismarı ve ihmali, dünya üzerinde yaşanan evrensel bir problemdir. Bu olgu her yaşta insan bedeni üzerinde fiziksel ve ruhsal olarak olumsuz etkiler bıraktığından çocuğun, ihmal ve istismar olgusunu deneyimlememiş olması gerekmektedir. Bu nedenle çocukluk döneminde istismar ve ihmal olgusunun yaşanılması, çocuk üzerinde onarılması mümkün olmayan izler bırakmaktadır. Çocuğun doğmasıyla birlikte, çocuğun bakımı ve korunmasından sorumlu olan bireyler çocuk istismarı ve ihmali konusunda bilinçli olmalıdır. Bu çalışmayla ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarına karşı bilinç düzeyleri ortaya konularak, çocuk ihmali ve istismarına yönelik aldıkları önlemler belirlenmiş, çocuk ihmali ve istismarıyla ebeveynlerin farkındalık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu araştırma çocuk istismarı ve ihmalinin görünürlüğünün ve konuşulabilirliğinin artırılmasına yönelik algı oluşturulması açısından ve ebeveynlerde farkındalık oluşturulması açısından önemlidir. Araştırmanın çalışma grubunu Tokat ilinde yaşayan 18 yaşını doldurmuş evli, 4-6 yaş grubu çocuğu olan 483 kadın ve erkek bireyler oluşturmaktadır. Bu çalışmada, bireylerin 'istismar' ve 'ihmal' sorununa bakış açılarını öğrenmek, bu konudaki farkındalıklarını değerlendirmek ve çözümü konusunda önerileri alınarak değerlendirilmiştir. Ebeveynlerin çocuk istismarı ve ihmeline karşı farkındalık düzeylerinin incelenmesi, istismar farkındalıkları ve farkındalık düzeylerinin yaş, anne baba eğitim durumu, istismar ve ihmal konusunda bilgi sahibi olmaları gibi bazı değişkenlerle olan ilişkisi incelenmiştir. Bu hedefe ulaşmak için çalışmada veri toplamak amacıyla hazırlanan Demografik Bilgi Formu kullanılmış, ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarıyla ilgili farkındalık düzeylerini belirlemek için de Ebeveynlere Yönelik İstismar Ölçeği kullanılmıştır. Veri setinin normal dağılıma uyumu Kolmogorov-Smirnov testi ile incelenmiş araştırmada, parametrik hipotez testleri olan t testi, Anova ve Tukey testi kullanılmıştır. Bu araştırma ile ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarına karşı bilgi sahibi olmaları sağlanarak ebeveynlerin tedirginlik düzeylerinin azaltılması ve doğru önlem almaları amacıyla geleceğe ışık tutacağı öngörülmektedir. Bu çalışmada, ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarına yönelik farkındalıklarının cinsiyet, yaş, eğitim durumu, gelir düzeyi, çalışma durumu ve ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarı konusunda eğitim alma durumlarına göre bir farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Bu çalışmanın sonucunda ebeveynlerin çocuk ihmal ve istismarı konusundaki farkındalıklarını belirlemeye yönelik tutumlarının değerlendirilmesi çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Çocuk ihmali, çocuk istismarı, ebeveyn farkındalığı, aile

ABSTRACT

Adile Betül YÜCEL

Investigation of The Awareness Levels of Parents on Domestic Child Neglect and Abuse

Master's Thesis

Konya, 2021

Child abuse and neglect is a universal problem in the world. Since this phenomenon has negative physical and mental effects on the human body at all ages, the child should not have experienced neglect and abuse. For this reason, experiencing abuse and neglect during childhood leaves traces on the child that cannot be repaired. With the birth of the child, individuals responsible for the care and protection of the child should be aware of child abuse and neglect. With this study, it was aimed to determine the level of awareness of parents against child neglect and abuse, and the measures they took against child neglect and abuse, and to examine the relationship between child neglect and abuse and parents' awareness levels. This research is important in terms of creating a perception to increase the visibility and talkability of child abuse and neglect and for raising awareness in parents. The study group of the study consists of 483 male and female individuals living in Tokat, who are over 18 years old, married and have children in the 4-6 age group. In this study, it has been evaluated by learning the perspectives of individuals on "abuse" and "negligence", evaluating their awareness on this issue and taking their suggestions for solution. Examination of the awareness levels of the parents against child abuse and neglect, the relationship between the awareness and awareness levels of the parents with some variables such as age, parents' education level, knowledge of abuse and neglect were examined. To achieve this goal, the Demographic Information Form, which was prepared to collect data, was used in the study, and the Parental Abuse Scale was used to determine the awareness levels of parents about child neglect and abuse. The compliance of the data set to the normal distribution was examined with the Kolmogorov-Smirnov test. In the study, parametric hypothesis tests, t test, Anova and Tukey test were used. It is thought that this research will shed light on the future in order to reduce the anxiety levels of the parents and take the right precautions by ensuring that parents have information about child neglect and abuse. In this study, it was examined whether parents' awareness of child neglect and abuse differ according to gender, age, education level, income level, employment status, and parental education on child neglect and abuse. As a result of this study, it was tried to evaluate the attitudes of parents towards determining their awareness about child neglect and abuse

Keywords

Child neglect, child abuse, parental awareness, family

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM.....	ii
ETİK BEYAN.....	iii
İTHAF.....	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZET.....	vii
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLOLAR DİZİNİ.....	xi
SİMGELER ve KISATMALAR DİZİNİ.....	xii
1. GİRİŞ.....	1
1.1.Araştırmanın Problemi.....	3
1.2.Araştırmanın Amacı.	4
1.3.Araştırmanın Önemi.....	5
1.4.Araştırmanın Varsayımları.....	5
1.5.Araştırmanın Sınırlılıkları.....	6
1.6.Tanımlar.....	6
2.KURAMSAL ÇERÇEVE.....	8
2.1.Çocuk İstismarı ve İhmalinin Tanımı.....	8
2.2.Çocuk İstismarı ve İhmalinin Tarihçesi.....	8
2.3.Çocuk İstismarı ve İhmalinin Yaygınlığı.....	9
2.4.Çocuk İstismarının Türleri.....	10
2.4.1. Fiziksel İstismar.....	10
2.4.2.Duygusal İstismar.....	10
2.4.3.Cinsel İstismar.....	11
2.4.3.1.Temas İçermeyen Cinsel İstismar Yöntemleri.....	12
2.4.3.1.1.Teşhircilik.....	12
2.4.3.1.2.Seksi Konuşma ve Laf Atma.....	12
2.4.3.1.3.Röntgencilik.....	12
2.4.3.2.Temas İçeren Cinsel İstismar Yöntemleri.....	12
2.4.3.2.1.Cinsel Dokunma.....	13

2.4.3.2.2.Fortçuluk.....	13
2.4.3.2.3.Oral-Genital Seks.....	13
2.4.3.2.4.İnterfemoral İlişki.....	13
2.4.3.2.5.Seksüel Penetrasyon.....	14
2.4.3.2.6.Parmakla (dijital) Penetrasyon.....	14
2.4.3.2.7.Objelerle Penetrasyon.....	14
2.4.3.2.8.Genital ilişki.....	14
2.4.3.2.9.Anal İlişki.....	15
2.5.Çocuk İhmali ve Türleri.....	15
2.5.1.Duygusal İhmal.....	15
2.5.2. Fiziksel İhmal.....	16
2.6.Çocuk İhmali ve İstismarının Nedenleri.....	16
2.7.Çocuk İhmali ve İstismarının Etkileri.....	17
2.7.1.Çocuk İhmali ve İstismarının Sağlık Üzerine Etkileri.....	18
2.7.2.Çocuk İhmali ve İstismarının Cinsellik Üzerine Etkileri.....	18
2.7.3.Çocuk İhmali ve İstismarının Duygusal/ Davranışsal Etkileri.....	19
2.8.Çocuk İhmali ve İstismarını Açıklamaya Yönelik Yaklaşımlar.....	19
2.8.1.Ekolojik Model.....	19
2.8.2.Sosyolojik Model.....	20
2.8.3.Psikolojik Model.....	20
2.9.Çocuk Cinsel İstismarında Mağdur ve Saldırgan Özellikleri.....	21
2.9.1.Çocuk Cinsel İstismarında Mağdur Özellikleri.....	21
2.9.2.ÇocuğaYönelik Cinsel İstismar Davranışında İstismarcının Özellikleri.....	21
2.10.Ailenin Çocuk İhmali ve İstismarı Konusunda Önemi.....	22
2.11.Çocuk Cinsel İstismarını Önleyici Çalışmalar.....	23
2.12.Çocuk İhmali ve İstismarına Yönelik Ebeveyn Farkındalığı.....	24
2.13. 4-6 Yaş Grubunda Olan Çocukların Ebeveynleriyle Çalışılmasının Nedenleri.....	24
3.YÖNTEM.....	27
3.1.Araştırmanın Evren ve Örneklemi.....	27
3.2. Veri Toplama Araçları.....	27
3.2.1.Sosyodemografik Bilgi Formu.....	28
3.2.2.Ebeveynlere Yönelik İstismar Farkındalık Ölçeği.....	28
3.3.Verilerin İşlenmesi.....	28

3.4.Verilerin İstatistiksel Analizi.....	29
4.BULGULAR ve YORUMLAR.....	30
4.1.Ebeveynleri Tanımlayıcı Bulgular.....	30
4.2.Ebevenlerin Farkındalıklarına İlişkin Bulgular.....	29
5.TARTIŞMA.....	41
5.1.Ebeveynlerin Sosyodemografik Özelliklerine Göre Aldıkları Sonuçlar.....	41
5.2.Ebeveynlerin İstismar Farkındalık Ölçeğinden Aldıkları Sonuçlar.....	43
6.SONUÇ ve ÖNERİLER.....	50
6.1.SONUÇ.....	50
6.2.ÖNERİLER.....	53
KAYNAKLAR.....	54
EKLER.....	61
EK 1. Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu.....	61
EK 2. Anket Formu.....	62
EK 3. İstismar Farkındalık Ölçeği Ebeveyn Formu.....	64
EK 4. Etik Kurul İzni.....	66
ÖZGEÇMİŞ.....	67

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Ebeveynlerin sosyo-demografik özellikleri (N=483).....	30
Tablo 2. Ebeveynlerin çocuklarına ve çocuk bakımına ilişkin bazı özellikleri (N=483).....	31
Tablo 3. Ebeveynlerin çocuk istismarı hakkında bilgi alma ve maruz kalma durumları (N=483).....	32
Tablo 4. Ebeveynlerin Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanları (N=483).....	33
Tablo 5. Ebeveynlerin yaş grubuna göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması (N=483).....	34
Tablo 6. Ebeveynlerin cinsiyetine göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması (N=483).....	34
Tablo 7. Ebeveynlerin eğitim durumuna göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması (N=483).....	35
Tablo 8. Ebeveynlerin medeni durumuna göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması (N=483).....	35
Tablo 9. Ebeveynlerin çocuk sayısına göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması (N=483).....	36
Tablo 10. Ebeveynlerin çocuklarının cinsiyetine göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması (N=483).....	36
Tablo 11. Ebeveynlerin evde kalan kişi sayısına göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması (N=483).....	37
Tablo 12. Ebeveynlerin çalışma durumuna göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması (N=483).....	37
Tablo 13. Ebeveynlerin çocuk sahibi olmayı bilinçli tercih etme durumuna göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması (N=483).....	38
Tablo 14. Ebeveynlerin çocuk yetiştirirken zorlanma durumuna göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması (N=483).....	38
Tablo 15. Ebeveynlerin Daha önce çocuk istismarı konusu üzerine bilgi edinme göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması (N=483).....	39
Tablo 16. Ebeveynlerin çocukken istismara maruz kalma göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması (N=483).....	39

KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltma	Açıklama
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AIDS/HIV	İnsan Bağışıklık Yetmezliği Virüsü
DSM-IV	Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
EİİFÖ	Ebeveynler İçin İstismar Farkındalık Ölçeği
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
TSSB	Travma Sonrası Stres Bozukluğu
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

1.GİRİŞ

Çocukluk döneminde yaşanan çocuk ihmali ve istismarı hem çocukluğu hem de yetişkinlik dönemini olumsuz etkileyebilmektedir. Çocuğun yaşadığı en ağır durumlar kendini güvende hissedebileceği ve kendini ait hissedeceği aile sistemi içerisinde gerçekleşmektedir. Çocuk istismarı ve ihmali çocukluk döneminde çocukta ruhsal ve fiziksel yönden hasar bırakan toplumlar tarafından kabul görmeyen evrensel bir durumdur. İhmal ve istismarın kabul edilemez olması gerçekleşmediği anlamına gelmemektedir. Bu bakımdan çocuk ihmali ve istismarının ne olduğu bilinerek çözüm yolları bulunmalıdır. Çocuğun bütün yaşam dönemlerini etkileyen çocuk istismarı ve ihmalinin önlenmesi açısından sosyal politikalar geliştirilmelidir. Çocuğu olumsuz etkileyen çocuğun temel haklarını yok sayan ve bu haklardan yoksun bırakan durumlar aile içi ihmal ve istismarın ortaya çıkmasında yer alan diğer faktörleri meydana getirmektedir. Bu nedenle ebeveynler çocuk yetiştirirken çocuğun bakımıyla ilgili doğru bilgilere sahip olmalı çocuğu bulunduğu yaşa uygun şekilde yetiştirmelidir. Ebeveynler çocuk ihmal ve istismarı konusunda bilinçlendirilmeli, çocuğun hayatı boyunca yaşayabileceği hasarlar konusunda koruyucu önlemler alınmasının öğretilmesi açısından ele alınan detaylı çalışmalar ebeveynlerin farkındalık geliştirmesinde etkili olarak ihmal ve istismarın önlenmesinde rol oynayacaktır.

Çocukların psikosoyal yönden sağlıklı birey olmaları toplumların sağlam temeller üzerine kurulmasıyla mümkün olmaktadır. Çocuk ihmali ve istismarı olgusu günümüzde de devam etmekte olan ve çocuğun gelişimini olumsuz etkileyen toplumlar tarafından kabul edilmeyen, tabu olarak görülüp konuşabilirliği az olan önemli bir olgu olup sosyal bilimler alanına konu olmaktadır (Doğruca ve Yıldırım, 2011).

Dünya sağlık örgütü çocuk ihmali ve istismarını yetişkin bir birey tarafından kasıtlı ya da kasıtlı olmadan gerçekleştirilen çocuğun biyopsikosoyal gelişimini olumsuz olarak etkileyen davranışların tümü olarak tanımlamıştır (Dubowitz, 2005). Çocuk ihmali ve istismarıyla ilgili olarak yapılan çalışmalar öncelik sırasına göre ilk olarak fiziksel istismar, sırasıyla cinsel istismar, ardından duygusal istismar ve ihmal olgusu olarak yapılmıştır. Fiziksel istismar 18 yaşından küçük bir çocuğa ebeveyni veya yetişkin bir birey tarafından gerçekleştirilen el ile vurma, nesne ile vurma, tekme atma ve yakma gibi davranışlar sonucunda çocuğa karşı şiddet içeren davranışların tümü şeklinde tanımlanmaktadır (Kolko, 2002).

Duygusal istismar bir yetişkin tarafından çocuğa karşı bir eylemin varlığıyla veya yokluğuyla psikosoyal açıdan zarar verme olarak tanımlanmaktadır (Hart vd., 2002). Duygusal istismar, fiziksel istismar ve cinsel istismara oranla daha fazla görülüp, ortaya çıkarılması açısından daha güç olabilmektedir. Duygusal istismara maruz kalan çocuk diğer istismar türlerine de maruz kalıp ihmal edilmektedir. Bu bakımdan duygusal istismar soyut olarak görülüp beraberinde fiziksel olmayan davranışlar sonucunda son derece ağır olan durumları da içermektedir. Duygusal istismarın önlenmesi çocuğa yönelik fiziksel istismarın ve cinsel istismarın önlenmesinde büyük önem taşımaktadır (Glaser, 2002).

Çocuk yetişkin bir bireyin uyarılması amacıyla kullanılmışsa cinsel yönden istismar edilip cinsel istismara maruz bırakılmıştır (AAPC, 1991). Cinsel istismar, istismarı gerçekleştiren kişi tarafından gizli kaldığı için diğer istismar türlerine oranla açığa çıkarılması açısından daha zor olmaktadır. İhmal ise temel gereksinimlerden çocuğun mahrum bırakılarak, ihtiyaçlarının karşılanmaması durumudur (UNİCEF, 2010). İhmal davranışı fiziksel istismara oranla etkileri daha az görülmekte olup, sonucu fiziksel istismar kadar ağır olmadığı sürece önemsizlenmektedir (Polat, 2007).

Toplumsal yapılardan biri olan ve çocuğun içinde bulunduğu aile yapısı çocuğa yönelik ihmal ve istismar davranışlarının gerçekleştirildiği yapılardan biridir. Çocuk ihmali ve istismarı konusunda eğitim düzeyi düşük olan ebeveynlerin çocuğa yönelik ihmal ve istismar davranışının daha yaygın olduğu görülmektedir. Ebeveynlerin yaşlarının genç olması çocuk yetiştirme konusunda önceden bilgi sahibi olmamaları, çocuk ihmali ve istismarının ortaya çıkışındaki sebeplerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocukluk döneminde çocuk ihmaline ve istismarına maruz kalan ebeveynler, çocuğun fiziksel, duygusal ve cinsel yönde istismar edilmesinde büyük rol oynamaktadır. Aile yapısında meydana gelen ebeveynler arasındaki geçimsizlik, ayrılık, ölüm, ebeveynlerin çalışmama durumu, ekonomik sıkıntı ve gelir kaybı gibi nedenler çocuk ihmali ve istismarını gerçekleştiren unsurlar arasında yer almaktadır (Aral, 1997).

Ülkemizde çocuk ihmali ve istismarı ile ilgili, aile içi şiddet konulu bir araştırmada; annelere göre çocuklar üzerinde olumsuz davranış sergileyen bireylerin öncelik sırası; anneler, babalar, üvey anneler, büyük kardeşler, öğretmenler ve arkadaşlar olarak sıralanmıştır. Çocuklarla ise yapılan bu araştırmada ebeveynler tarafından sırasıyla; duygusal istismar, fiziksel istismar ve ihmal davranışlarına maruz kaldıklarını

belirtmiştir. Babalar ise, kendilerinin istismarda bulduklarını, çocuklara kötü davrananların sırasıyla, anneler, üvey anneler, arkadaşlar, büyük kardeşler, öğretmenler olduğunu yönünde görüş bildirmişlerdir (UNİCEF 2010). Ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarı konusunda, ihmal ve istismar olgularının çocukların hayatını olumsuz etkilediği, bazı ebeveynler ise kendilerinin olumsuz davranışının bir ders niteliğinde olduğunu, bazı ebeveynler ise bu davranışlarının çocuğa terbiye niteliğinde olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir (UNİCEF 2010).

Çocuk ihmali ve istismarına ilişkin konuları araştırmada karşılaşılan güçlüklerden biride yeterli düzeyde bir değerlendirme aracının olmamasıdır. Çocuk ihmali ve istismarı konusunda bu değerlendirme aracının olmaması ihmal ve istismar olgusunun doğruluk derecesi açısından yeterli düzeyde bilgiler edinememesi durumunu ortaya çıkarmaktadır (Taner ve Bahar, 2004).

1.1.Araştırmanın Problemi

Aile toplumun en küçük yapısal kurumlarından biri olması bakımından çocuğun gelişimini sağladığı toplumsal bir kurumdur. Çocuk ilk eğitimini ve yaşamsal aktivitelerini aile aracılığı ile öğrenerek devam ettirmektedir. Çocuğun biyo-psiko-sosyal gelişimini sağlamasında ailenin önemi büyüktür. Çocuk aile kanalı ile fiziksel ve bilişsel gelişimini sağlayarak topluma faydalı bir birey olarak hayatını devam ettirmelidir. Bu bakımdan toplumsal kanallarla aile arasında büyük bir etileşim vardır. Bu etkileşim çocuğun içinde yaşadığı aile sistemi üzerindeki yapıyı kontrolü altına almaktadır. Aile sistemi içerisinde çocuğun içinde bulunduğu ortam ne kadar gelişmişse çocuk bu toplumsal etkileşime katkı sağlamaktadır. Ebeveynlerin çocuk yetiştirme konusunda doğru yöntemleri kullanmaları gerekir. Bu yöntemleri uygularken çocuğa faydalı olduğundan emin olup, hareket etmeleri gerekmektedir. Bu eylemleri kontrolsüz bir şekilde devam ettirmeleri doğrultusunda çocuğu ihmal ve istismar etmiş olurlar. İhmal ve istismar edilmiş çocuklar yaşamları boyunca bu olguları uzun vadede yaşamaktadırlar. İhmal ve istismar olguları çocuğun bilişsel ve fizyolojik gelişimini olumsuz etkileyerek çocuğa zarar vermektedir. Çocuğa zarar vermekle kalmayıp çocuğun kendi sistemi içerisinde de çocukta olumsuz davranışlar ortaya çıkarmaktadır. Çocuk bu bağlamda kendisine, çevresine ve topluma zarar verme niteliğinde davranışlar içerisine girmektedir. Ebevenlerin bu konuda ihmal ve istismar probleminin ne kadar

farkında olduklarının ve bu olguları nasıl tanımladıklarının bilinmesi gerekmektedir. Bu yüzden çocuk ihmali ve istismarına yönelik ebeveynlerin farkındalık düzeyleri incelenerek aile sistemi üzerinde ihmal ve istismar olgularına yönelik farkındalık oluşturulması gerekmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışma ile aile içi çocuk ihmali ve istismarına karşı ebeveynlerin farkındalık düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çocuk ihmali ve istismarına karşı, ebeveynler tarafından çocuğun biyo psiko-sosyal gelişimini etkileyen risk faktörleri belirlenerek ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarına karşı tutumları ortaya konulmuştur.

Ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarına karşı bilinç düzeyleri ortaya konularak, çocuk ihmali ve istismarına yönelik aldıkları önlemler belirlenmiş, çocuk ihmali ve istismarıyla ebeveynlerin farkındalık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma “Aile içinde çocuk ihmali ve istismarı konusunda ebeveynlerin farkındalık düzeylerinin incelenmesine” yönelik olduğundan, araştırmada görüşülecek kişiler, istismar mağdurları olarak değil, istismar olgusunun bilinirliği konusunda bir fikre sahip olan ebeveynlerdir.

Araştırmanın amacı göz önünde bulundurularak hazırlanan alt amaçlar aşağıdaki gibi ifade edilmiştir.

- 1- Çocuk istismarı ve ihmali istismarı gerçekleştiren bireyi tanıttıcı bilgiler nelerdir?
- 2- Çocuk istismarı ve ihmali maruz kalan çocuğu tanıttıcı genel bilgiler nelerdir?
- 3- Çocuk istismarı ve ihmalinin yaşandığı aile yapısı nasıldır?
- 4- İhmal ve istismara uğrayan çocuğun anne ve babası arasındaki iletişim nasıldır?
- 5- Çocuğun ihmal ve istismara maruz kalma sıklığı nedir?
- 6- İhmal ve istismar olgularında çocuğun karşılaştığı sağlık problemleri nelerdir?
- 7- Aile içi çocuk ihmali ve istismarını önlemek için ne gibi önlemler alınmalıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu çalışma ile ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarına karşı bilgi sahibi olmaları tedirginlik düzeylerini azaltacak ve doğru önlem almalarını sağlayacaktır. Bu araştırma çocuk istismarı ve ihmalinin görünürlüğünün ve konuşulabilirliğinin arttırılmasına yönelik algı oluşturulması açısından ve ebeveynlerde farkındalık oluşturulması açısından önemlidir. Türkiye’de çocuk istismarı ve ihmaline yönelik çalışmaların az olması ebeveynlerle yürütülen çalışmaları da sınırlamıştır. Bu çalışma, ebeveynlerin çocuğa yönelik istismar ve ihmal olguları konusunda genel tutumlarını belirleyerek literatüre katkıda bulunacaktır. Araştırmada çocuk istismarı ve ihmaline değinilmesi açısından çocuk mağdurlarla çalışmak isteyen tüm araştırmalara ışık tutması açısından oldukça önemlidir. Yapılan literatür çalışması çocuk ihmali ve istismarına maruz kalanların yaşamları boyunca etkisinden kurtulamadığını ve uzun vadede bireyi olumsuz etkilediğini göstermektedir.

1.4.Araştırmanın Varsayımları

Araştırma şu sayıltıları içermektedir;

- 1- Çocuk ihmali ve istismarı olgusu bütün insanları etkileyen ve önlem alınması gereken önemli bir sorundur.
- 2- İhmal ve istismar olgusu özellikle çocuğa yönelik gerçekleştirilen ve çocuğu olumsuz yönde etkileyen travmatik bir durumdur.
- 3- Aile içi ihmal ve istismar olayının çocuklar üzerinde yarattığı etkiler ve bunun doğurduğu sorunların aşılması için önlemlerin alınması gerekmektedir.
- 4- Aile içi ihmal ve istismar olayına maruz kalan çocuklar bu olayı yaşamamış çocuklara göre daha fazla problem yaşamaktadır.
- 5- Bu araştırmada 4-6 yaş arasında çocuğa sahip ebeveynlere uygulanan ‘Kişisel Bilgi Formu’ ve ‘İstismar Farkındalık Ölçeği’ ebeveynler tarafından içtenlikle ve samimiyetle cevapladıkları varsayılmıştır.
- 6- Ebeveynlerin istismar potansiyelleri cinsiyet ve yaş açısından farklılık göstermektedir.

- 7- Ebeveynlerin istismar potansiyelleri ekonomik durum ve çalışma durumlarına göre farklılık göstermektedir.
- 8- Ebeveynlerin istismar potansiyelleri aile türü ve aile yapısına göre farklılık göstermektedir.

1.5.Araştırmanın Sınırlılıkları

Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkarak kısa zamanda tüm dünyayı etkisi altına alan Covid- 19 salgını sebebiyle 11 Mart 2020 tarihinde DSÖ, 'pandemi' ilan etmiştir (WHO, 2020). Araştırmanın veri toplama süreci olarak öngörülen zaman aralığının daha önce belirlenmiş olmasına karşın, Türkiye'deki ilk COVID-19 vakasının Mart ayı itibarıyla baş göstermesi ve ülke genelinde ancak 1 Haziran 2020 tarihinde normalleşme sürecinin başlatılması araştırmanın veri toplama sürecini zorlaştırmıştır. Araştırma kapsamında veri toplama süreci 'SurveyMonkey' programı üzerinden yönetilmiştir. COVID-19 salgını sebebiyle veri toplama süreci yüz yüze yapılamayıp 'SurveyMonkey' programıyla sınırlı kalmıştır. Araştırma kapsamında veri toplamak için araştırmanın neden yapıldığı açıklanarak katılımcılara etik olarak araştırmanın gizlilik esası aktarılmıştır fakat araştırma çocuk ihmali ve istismarına yönelik bir çalışma olduğundan bazı ebeveynlerin bu olgulara karşı önyargılı olması araştırmayı sınırlamıştır. Tek bir bölgeden veri toplanması sebebiyle araştırma 'Tokat' ilinde yapıldığından, tek bir il ile sınırlandırılmıştır. Araştırma kapsamına alınan çocuk ihmali ve istismarı konusu, araştırmanın veri toplama araçlarından biri olan ebeveynlere yönelik 'İstismar Farkındalık Ölçeği'nin içerdiği maddeler ve alt boyutlarıyla sınırlıdır. Ebeveynlerin çocuk istismarı ve ihmali konusunda farkındalık düzeylerini incelemek için kullanılan ebeveynlere yönelik 'İstismar Farkındalık Ölçeği' ile sınırlıdır.

1.6.Tanımlar

Araştırmaya ilişkin 'çocuk', 'aile', 'ihmal', 'istismar' ve 'ebeveyn farkındalığı' kavramları tanımlanmaya çalışılmıştır.

Çocuk: Yaşamını biri olmadan devam ettiremeyen bakımından sorumlu kişiler tarafından hayatını sürdüren 0-18 yaş arasında ilköğretim, ortaöğretim ve lise düzeyinde biyo-psiko-sosyal gelişimini devam ettiren çocukları ifade etmektedir.

Aile: Biyolojik olarak aralarında kan bağı bulunan anne, baba ve çocuklardan oluşan toplumsal yapıyı ifade etmektedir.

İhmal: Bir çocuğun bakımından sorumlu kişiler tarafından çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanmamasından oluşan yetersizliği ifade etmektedir.

İstismar: Çocuğa kasıtlı olarak fiziksel, duygusal ve cinsel yönden zarar verilmesini ifade etmektedir.

Ebeveyn farkındalığı: Ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarına yönelik bilgi düzeylerini ifade etmektedir.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Çocuk İhmali ve İstismarının Tanımı

Çocuk istismarı ve ihmali bütün dünya üzerinde görülmekte olan genellikle bütün toplumlarda gizlenen ve ortaya çıktığında üzeri kapatılan bir olgudur (Özkara,2011). Dünya Sağlık Örgütü çocuk istismarı ve ihmali “18 yaş altındaki çocuklara uygulanan her tür fiziksel, cinsel ve/veya duygusal kötü muamele, ihmal ve ticari olarak sömürülmesi ve çocuğun sağlığına, refahına ve gelişimine fiili veya potansiyel olarak zarar veren eylemler” olarak tanımlar. Çocuğun fiziksel, cinsel, sosyal ve duygusal yönden kötü muamele görmesi sadece çocuğu ve aileyi etkilemekle kalmayıp toplumu ve toplumun işleyişini sağlayan yapıları da etkileyen bir problem haline gelmiştir (Akduman, Ruban ve Korkusuz, 2005). Çocuk istismarı ve ihmali önlenmesi gereken önemli bir toplumsal sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumun ilerlemesi yönünde gereken sağlıklı bireylerin yetişmesi konusunda toplumu olumsuz etkileyen önemli bir olgudur. İstismara uğrayan çocuğun biyo-psiko-sosyal durumuna zarar veren istismar olgusu, bir insan hakları ihlali olarak görülmekle birlikte sosyal bir olgu olarak değerlendirmektedir.

2.2. Çocuk İhmali ve İstismarının Tarihçesi

Tarih içerisinde çocuk kavramına bakıldığında fiziksel ve psikolojik sonuçlarının yanında, hukuksal olarak çok uzun bir süre çocukların ve haklarının göz ardı edildiği görülmektedir (Berk, 2013). Çocuk istismarı ve ihmali ilk olarak tıbbi olarak ilk kez 1860’da Paris Tıp Akademisi’nde Thardieu tarafından tanımlanmıştır. Kara ve arkadaşlarının (2004) makalelerinde belirttikleri üzere, “Kempe 1962’de ilk kez ‘hırpalanmış çocuk’ (*battered child*) terimini kullanmış, daha sonra bu terim yerini ‘çocuk istismarı’ (*child abuse*) terimine bırakmıştır”. Tarih boyunca günümüze kadar gelen süreçte çocuğa olan yaklaşımlar bilimsel süreçlerle birlikte olumlu yönde değişime uğramıştır. Hukuki olarak tanımlanan ilk olgu ise A.B.D’de 8 yaşındaki bir kız çocuğu olan Merry Ellen Wilson üvey annesi tarafından fiziksel şiddete maruz kaldığında yasal düzenlemeye konulmuştur. Bu olgu 1874’te çocuk istismarı yönünde adım atılan ilk hukuksal olgu olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir tanımlama ise Dr. Henry Kempe tarafından 1962’de “dövülmüş çocuk” terimi kullanılarak çocuğun fizyolojik olarak zarar görmesine karşılık fiziksel istismar olgusunun önemini vurgulamıştır.

Tarihsel bakış açısıyla, çocukların tarihsel süreçte diri diri gömüldükleri, köle olarak çalıştırıldığı, ilkel toplumlarda ekonomik yarar sağlayan bir unsur olarak görüldüğü, yine bu toplumlarda ailenin malı olarak değerlendirildiği kabul edilmiştir. Orta çağda ise çocuk 7 yaşına kadar bebek olarak değerlendirilmiştir. Bu dönemde bebek ölümlerinin sık görülmesiyle çocuk ailenin üyesi olarak kabul edilmemiştir. 1600-1800 yıllarına gelindiğinde çocuğun ahlaki ve cinsel eğitiminde gelişmeler yaşanmış, temel ihtiyaçlarının da içinde bulunduğu şartlar gelişmeye başlamıştır. Çocuğu derinden etkileyen ve etkisi uzun vadede devam eden bu olaylar tüm dünyanın gündemine gelmiştir. Böylece çocuğun yüksek yararına yönelik 1989 yılında Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ile çocuk hakları dünyanın gündemine oturmuştur. Ülkemizde de üzerinde çalışmaların yapıldığı çocuk ihmal ve istismarına yönelik araştırmalar neticesinde 1990 yılında Türkiye de bu anlaşmayı imzalamıştır. Bu anlaşmayla birlikte çocuğun doğumundan itibaren yaşama hakkı, eğitim hakkı, sağlık hakkı, korunma ve barınma gibi temel hakları 18 yaşına kadar korunarak, her çocuğun 18 yaşına kadar çocuk olduğu kabul edilmiştir.

2.3. Çocuk İhmali ve İstismarının Yaygınlığı

Çocuk istismarı ve ihmal aile içinde, çocuğun söyleyememesi, çocuğun söylemesi yönünde ailenin çocuğa baskı uygulayacağı, çocuğun utanıp korkması gibi durumlardan dolayı ortaya çıkması oldukça zor bir olgudur. Bu yüzden çocuk ihmal ve istismarının toplumda çok sık görüldüğü fakat üzerinin örtüldüğü dolayısıyla bildirilen ihmal ve istismar vakalarından çok daha fazla olduğu düşünülmektedir (Gelles,1987). Çocuk ihmal ve istismarının yaygınlık düzeyi ülkeler arasında olduğu gibi toplumdan topluma göre değişim göstermektedir. Çocukluk döneminde cinsel istismara maruz kalma sıklığı %10–40 olarak bildirilmektedir (Kutchinsky, 1991). İstismar ve ihmalin yaygınlığını belirlemek için, genel nüfusta çocuk istismar ve ihmaline uğrayan çocukların sayısının genel nüfus sayısına bölünmesi sonucunda belirlenir. Son bir yıl içinde yaşanan çocuk istismar ve ihmal olayları baz alındığında yıllık istismar ve ihmal yaygınlığı, yaşam boyu görülen çocuk istismar ve ihmal olayları baz alındığında ise yaşam boyu yaygınlık durumu elde edilmektedir (Irmak, 2008).

2.4. Çocuk İstismarının Türleri

2.4.1. Fiziksel İstismar

Dünya Sağlık Örgütü fiziksel istismarı, “*çocuğun sağlıklı yaşamı, hayatını devam ettirmesi, gelişimi veya haysiyetine karşı kasten yapılan ve fiziksel hasar veren veya verebilecek nitelikteki davranışlar*” olarak tanımlamaktadır. Fiziksel istismar çocuğun bakımından sorumlu olan kişiler tarafından çocuğun yaşamsal düzeyine ve gelişimine yönelik bedensel zarar verebilen davranışlardır. Fiziksel istismar diğer istismar türlerine göre en sık karşılaşılan ve kolay tespit edilen bir istismar türüdür (WHO,1999).

Çocuğun bedeninde yaralanmaların görüldüğü bu istismar türü aletli ve aletsiz olarak gerçekleşebilmektedir. Çocuğa elle vurmak, tekme atmak, tokatlamak gibi saldırgan davranışlar aletsiz gerçekleşen fiziksel istismar kapsamında yer almaktadır. Çocuk üzerinde en sık görülen aletle yapılan fiziksel istismar türleri ise çocuğun bedenine sigara değdirilmesi, çocuğun vücuduna ütü basılması gibi davranışlar aletli fiziksel istismar kapsamına girmektedir (Goldman, 1990). Çocuk yaralanmalarının kasıtlı olarak yapıldığı belirtisini teşhis edebilmek açısından göğüs, sırt, baldır, üst kol, üst dudak içi ve damak, genital bölge önemlidir (Polat,2007). Bu bölgeler fiziksel istismarın kasten yapıldığına yönelik yaralanmaların sık görüldüğü bölgedir.

2.4.2. Duygusal İstismar

Çocuğun duygusal ihtiyaçlarını karşılayan ebeveyn ve/veya çocuğun bakımından sorumlu kişiler tarafından sürekli olarak uygunsuz bir şekilde tekrarlanan tepki gösterme gibi davranışlardır. Çocuğu yok sayma, umursamama, aşağılama, küçük düşürücü hareketlerde bulunmak gibi çocuğun davranışsal, duygusal ve gelişimsel yönüne zarar veren olumsuz davranışlardır (Oral, 2004). Duygusal istismar sıklıkla rastlanan bir istismar türü olmasına rağmen aynı zamanda ispatı güç bir istismar türüdür. Aile sistemi içerisinde çocuğun içinde bulunduğu bu durum, çocuğun hareketini kısıtlayan işlevsel bozukluklara neden olabilmektedir. Duygusal istismar, diğer istismar türleriyle birlikte de görülebilir. Çocukta birden fazla istismar türü aynı zamanda görülebilmektedir. Fiziksel istismara ve cinsel istismara maruz kalan çocukların duygusal istismara da uğratıldığı görülmektedir. İstismar davranışlarının gerçekleşmesiyle çocuklar duygusal açıdan olumlu davranışlardan mahrum bırakılmıştır (Yenibaş, 2007). Bahar ve arkadaşlarının (2009) referans verdiği üzere; “*UNICEF duygusal istismarı ve ihmali*

çocuğun nitelik, kapasite ve arzularının sürekli kötülenmesi, sosyal ilişki ve kaynaklarla ilişkisinden sürekli yoksun bırakılması, çocuğun sürekli olarak insanüstü güçlerle, sosyal açıdan ağır zararlar verme ya da terk etme ile tehdit edilmesi, çocuktan yaşına ve gücüne uygun olmayan taleplerde bulunulması ve çocuğun, topluma aykırı düşen çocuk bakım yöntemleri ile yetiştirilmesi olarak tanımlamıştır”.

2.4.3. Cinsel İstismar

Cinsel istismar yetişkin bir bireyin, çocuğu cinsel doyum için kullanması, fuhuşa zorlaması, cinsel suçlarda cinsel obje olarak kullanması olarak tanımlanmaktadır (WHO, 1999). Çocuğa yönelik cinsel istismarda çocuğun rızasının olup olmadığına bakılmamakla birlikte, genital bölgeye dokunma, teşhircilik, okşama ve pornografiye dayanan birçok davranışı kapsamaktadır (Ovayolu, 2007). Çocuk istismarına yönelik davranışların kapsamında çocuğa temasın gerçekleşmesi şartı aranmaz, çocuğa yönelik cinsellikle ilgili sözlü davranışlarda istismara yöneliktir. Araştırmalara göre mastürbasyon ve penetratif davranışlar çocuğa yönelik cinsel istismarın en yaygın şeklidir. Cinsel istismar psiko-sosyal gelişimini tamamlamayan bir çocuğun, istismarcı tarafından cinsel doyum açısından kullanılmak istenmesidir (Kara, 2004). Cinsel istismar olgusu genellikle çocuk üzerinde bir başka hastalığın semptomlarını araştırırken ortaya çıkmaktadır. Yapılan araştırmalarda okşama, genital bölgeye dokunma, vajinal ya da anal ilişki gibi cinsel istismar türlerinin daha çok kız çocuklarına yönelik olduğunu göstermektedir (Baker, 1985). Kendisine mastürbasyon yaptırma, oral seks ve anal ilişki gibi cinsel istismar türlerinin ise daha çok erkek çocuklarına yönelik olduğunu göstermektedir (Green, 1996). Cinsel istismardan sonra çocuğun anal ya da genital bölgesinde kızarıklık, acı, kanama durumları görülmektedir. Cinsel istismarın türlerinin olduğu gibi araştırmacılar bu istismar türünü iki aşamada değerlendirmiştir. Bu istismar türü temas içeren cinsel istismar ve temas içermeyen cinsel istismar olarak iki aşamada değerlendirilmektedir.

2.4.3.1.Temas İçermeyen Cinsel İstismar Yöntemleri

Çocuğa yönelik cinsel istismar türlerinden biri de, sözlü olarak çocukla cinsel içerikli konuşma yapmak, çocuğa cinsellik içeren laf söylemek, röntgencilik, teşhircilik gibi temas gerçekleşmeden meydana gelen cinsel istismar şeklindedir (Bozbeyoğlu, 2009).

Teşhircilik

Çocuğa karşı cinsel uyarılma nedeniyle istismar edenin çocuğa vajina, penis, göğüs ve anüs gibi bölgelerini gösterme durumudur (Geyran, 1994). DSM-5'te parafilik bozukluklar içerisinde yer alır (Yiğit, 2005). İstismarda bulunan kişi tarafından çocuğun önünde mastürbasyon yaptığı istismar türüdür (Holmes, 1999).

Seksi konuşma ve laf atma

Çocuğa karşı cinsel konuşma şeklindeki davranışları kapsayarak, çocukla cinsel söylemde bulunma isteğidir (Yiğit, 2005). İstismarı gerçekleştiren kişi tarafından çocuğa karşı cinsel içerikli söylemlerdir. İstismarı gerçekleştiren kişi çocuğun cinsel özelliklerine yorumlarda bulunarak da istismar davranışını gerçekleştirmektedir (Fabian, 2012).

Röntgencilik

Çocuğun çıplak olarak gözetlenmesi, istismarcının çocuğu soyunurken izlemesi gibi, istismarı gerçekleştirenin cinsel yönden uyarıcı eylemlerini çocuğa karşı devam ettirmesidir (Ertekin, 2013). İstismarı gerçekleştiren kişi tarafından gizli ya da açık şekilde çocuğun soyukken gözetlenmesidir. Voyerizm olarak bilinen istismar türünde istismarı gerçekleştiren kişinin çocuğa karşı cinsel yönden kendini tatmin edici gözlemlerde bulunmasıdır (Buschman, 2010).

2.4.3.2.Temas İçeren Cinsel İstismar Yöntemleri

Temas içeren cinsel istismar yöntemleri, istismarcının çocuğu cinsel eylemlerinde kullanarak, çocuğun oral-genital-anal bölgelerini okşaması ve bu bölgelerini çocuğun bedenine sürtünmesiyle gerçekleştirdiği davranışlar olarak tanımlanmaktadır.

Cinsel dokunma

Cinsel dokunma istismarcının çocuğun kalçasına, vajinasına ve penisine dokunmasıyla gerçekleşen istismar türüdür. İstismarcı bu davranışını çocuğun kıyafetleri üzerindeyken de gerçekleştirir. İstismarcı çocuk soyunukken de istismar eyleminde bulunabilir. Temas gerçekleştiren bu davranışı çocuğun kendine de yapmasını istemesiyle gerçekleşen istismar türüdür (Ertekin, 2013). İstismarı gerçekleştiren kişi tarafından çocuğun özel bölgelerine dokunulmasıyla gerçekleşen istismar türüdür (Drapeay, 2008). İstismarcı bu istismar türünde çocuktan kendini okşamasını isteyerek de istismar davranışını gerçekleştirmektedir (Holmes, 1999).

Fortçuluk

Çocuğa dokunma, sürtünme, elle okşama şeklinde istismarcı tarafından gerçekleştirilen eylemlerdir. Çocuğun kalçalarına, cinsel organına ve göğüslerine istismarda bulunan kişinin cinsel organını sürtmesiyle gerçekleşir (Akbaş, 2012). İstismarda bulunan kişinin cinsel doyuma ulaşmak istemesiyle çocuğun vücuduna ve giysilerine özel bölgesini sürtmesiyle gerçekleşen istismar türüdür (Firestone, 2000).

Oral-genital seks

Çocuğun cinsel organının öpülmesi, yalanması, emilmesi, ısırılması şeklinde gerçekleşen istismar davranışdır. İstismarcı, çocuktan aynı davranışın kendisine de yapılmasını istediği cinsel davranışlardır. Bu istismar türü, çocuğun bedenine ağız-penis, ağız-vajina ve ağız-anüs şeklinde gerçekleşmekte olup en sık karşılaşılanı ağız-penis şeklindedir (Polat, 2016). İstismarcının oral yönden çocuğun kendisiyle birleşmesini sağladığı istismar türüdür. İstismarı gerçekleştiren kişinin çocuğun özel bölgelerini yalaması, öpmesi ve emmesiyle gerçekleşen istismar türüdür (Day, 1999).

İnterfemoral ilişki

İstismarı gerçekleştiren kişinin cinsel organını çocuğun bacaklarına sürterek gerçekleştirdiği cinsel yöntemdir. İstismarı gerçekleştiren kişi, yaptığı eylemin açığa çıkmasını istemediği için bu yöntemi kullanmaktadır. İstismarcı istismarı gerçekleştirirken çocuğun cinsel bölgelerinin yaralanmasından korkması veya çocuğun

cinsel bölgesinin dar olmasından dolayı bu yöntemi tercih etmektedir (Küçükçoban, 2015). İstismarı gerçekleştiren kişi özel bölgelerini çocuğun bacakları arasına yerleştirerek istismarda bulunmaktadır (Sullivan, 2010).

Seksüel penetrasyon

Çocuğun vajina, anüs, ağız gibi organlarına istismarda bulunan kişinin cinsel organını ya da parmaklarını sokmasıyla gerçekleşir. Çocuğun cinsel bölgelerine cinsel haz için zarar verilmesiyle gerçekleşen cinsel eylemdir (Polat, 2016).

Parmakla (dijital) penetrasyon

Çocuğun anüsüne, vajinasına veya iki organına da istismarcının parmaklarını sokmasıyla gerçekleştirdiği istismar şeklidir. Parmaklarını çocuğun ağızına sokmasıyla da gerçekleşmektedir (Polat, 2016). Genel olarak istismarcının parmağını çocuğun anüsüne veya vajinasına ya da ikisine birden sokmasıyla gerçekleştirdiği istismar türüdür (Drapeay, 2008). İstismarda bulunan kişi parmaklarını çocuğun ağızına sokarakta istismar davranışında bulunmaktadır. İstismarcının çocuğa penetrasyonu şeklinde gerçekleşse de, istismarda bulunan kişinin, çocuktan bu eylemi kendine de yapılmasını istemesiyle de gerçekleşmektedir (Beier, 2009).

Objelerle penetrasyon

Objelerle penetrasyon cinsel objelerin kullanıldığı cinsel istismar türlerindedir. Çocuğun cinsel organlarına veya ağızına cinsel bir obje sokulmasıyla gerçekleşmektedir. İstismarcı çocuğun cinsel bölgelerine cinsel objeleri kullanarak da istismarda bulunabilmektedir (Polat, 2016).

Genital ilişki

İstismarda bulunan kişinin penisinin çocuğun vajinasına gerçekleştirilen temas şeklinde görülen cinsel istismar türüdür. Çocuğun vajinasının dar olması sebebiyle istismarın tam olarak gerçekleşmediği de görülmektedir (Polat, 2016). İstismarda bulunan kişinin penisinin, çocuğun vajinasına penetrasyonu şeklinde gerçekleşen istismar türüdür. Çocuğun vajinasının küçüklüğü nedeniyle istismarın gerçekleşip, penetrasyonun tamamen gerçekleşmediği istismar türüdür (Sheehan, 2010).

Anal ilişki

İstismarı gerçekleştiren kişinin cinsel organını çocuğun cinsel bölgesine (anüsüne) sokmasıyla gerçekleşen cinsel istismar şeklidir. Bu cinsel istismar türü genellikle erkek çocuklarda görülmekte olup kız çocuklarında da görülmektedir. Kız çocuklarının hamile kalması istenmediği için bu yöntemin genellikle erkek çocuklarına uygulandığı görülmektedir (Polat, 2016). İstismarda bulunan kişinin penisinin, çocuğun vajinasına penetrasyonu şeklinde gerçekleşmektedir (Beier, 2009).

2.5.Çocuk İhmali ve Türleri

Çocuk ihmali, çocuğun bakımından sorumlu bireylerin çocuğun yaşamını devam ettirmesi gereken temel ihtiyaçlarını olduğu gibi yerine getirmemesidir (Gürkaynak, 1998). Çocuk ihmali, çocuğa yönelik istismar gibi çocuğun biyo-psiko-sosyal yaşamını olumsuz olarak etkilemektedir. Ebeveynler çocuğa karşı yeterince sevgi, ilgi, şefkat göstermediğinde çocuğu ihmal etmiş olmaktadır. İhmal olgusu çocuk üzerinde soyut bir etki göstermekte olup, bakıldığı zaman çocukta bir zararı yokmuş gibi görülmekte etkisi yaşam boyu sürmektedir. İhmalin gözle görülmeyen etkileri olabilmektedir.

Ebeveynler çocuğu sağlık, barınma, eğitim gibi faktörlerden yetersiz bırakıp çocuk için gerekli imkânları yerine getirmemektedir. İhmal de istismar gibi çocuğun yaşamına zarar veren bir olgu olarak tanımlanmaktadır. 1999 yılında yapılan araştırmalardan elde edilen bulgulara göre Amerikan Sağlık Dairesi, ihmali çocuğun duygusal ve fiziksel ihtiyaçlarını karşılama yönündeki yetersizlik olarak tanımlamıştır. İhmal gelişimsel olarak çocuğa zarar veren birçok risk faktörünü bir arada bulundurmaktadır.

2.5.1.Duygusal İhmal

Duygusal ihmali bazı çalışmalarda duygusal istismarın bir alt türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuğa bakmakla yükümlü olan kişiler tarafından çocuğun sevgi, ilgi gibi duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarının çocuğun yaşına göre karşılama ve yetersiz bırakma durumu duygusal ihmali olarak tanımlanmaktadır. Ebeveynlerin çocuğa karşı ilgisiz davranışlarda bulunmaları, çocuğa sarılmamaları, çocukla yeterince ilgilenmemeleri ve çocuğun psikososyal olarak gelişiminde gerekli olan faktörleri ona sunmamaları duygusal ihmali kapsamına girmektedir (Çoban, 2013). Çocuklara yönelik duygusal ihmalin, duygusal istismar ve fiziksel ihmali ile beraber görüldüğüne çok sık

rastlanmakla birlikte ihmale maruz kalan çocukların ileriki dönemlerde maruz kalmayan çocuklara göre olumsuz davranış sergilediği saptanmıştır (Taner ve Gökler, 2004).

2.5.2. Fiziksel İhmal

Çocuğun güvenliği bakımından korunmaması, çocuğa uygun hijyenik koşulların sağlanmaması, çocuğun yaşadığı yer içinde ve dışında çocuğa karşı önlem alınmaması fiziksel ihmal davranışları kapsamına girmektedir. Çocuğun bakımından sorumlu kişiler tarafından evde yalnız bırakılması, yeterli beslenilmemesi, ihtiyaçlarının ertelenmesi, çocuğa temiz ve uygun ortam sağlanmaması fiziksel ihmal olarak tanımlanmaktadır (Şenkal, 2013). Fiziksel ihmale uğrayan çocukların, yeterli boy ve kiloda olmadıkları görülmekle birlikte, gelişim dönemlerine uygun olmayan koşullar içinde oldukları görülmüştür (Polat,2016). Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile UNICEF tarafından yapılan bir çalışmada 7- 18 yaş arası 2216 çocukla sürdürülen bir çalışmada çocukların %25'inin ihmale maruz kaldığı saptanmıştır.

2.6.Çocuk İhmali ve İstismarının Nedenleri

Çocuk ihmal ve istismarının nedenleri arasında ebeveynlerin eğitim seviyesinin düşük olması, anne/ babanın kişilik problemlerinin veya psikolojik problemlerinin olması, kendinin de istismar ve ihmal geçmişinin olması, ebeveynler arasında evlilikle ilgili sorunların yaşanması, ebeveynlerden birinin çocuğu tek başına büyütüyor olması çocuk ihmali ve istismarının nedenleri olarak tespit edilmiştir. Ebeveynlerin istenmeyen doğumun yaşanması sonucunda, çocuğun özel gereksinimli olabilmesi durumunda ihmal ve istismarın çocuğa ait bireysel kaynaklı bir sorunmuş gibi hareket ettikleri görülmüştür (Finkelhor, 1994). Çocuğun cinsiyetinin ebeveynlerin tercihine göre olmaması çocuğa yönelik aile içi risk oluşturan ihmaller arasında gösterilmektedir. Çocuk ihmal ve istismarında çocuğun ebeveynlerden birinin kendi çocuğu olmaması ve çocuğun evlenmeden olması gibi faktörler aile içi ihmal ve istismarla ilgili nedenler arasında gösterilmektedir (Eryılmaz, 2001). İhmal ve istismar aile sistemi içerisinde kültürel, toplumsal, sosyal ve ekonomik kaynaklı dış ve iç stres olarak değerlendirilmektedir (Baumrind, 1995). Bir aile açısından işsizlik, borçlanma dış stres kaynağı olabilmektedir. Ebeveynlerin çocuk yetiştirme konusunda beceri ve bilgileri olmaması, ailede iç kaynaklı

stres faktörünü ortaya çıkarmaktadır. Bu sebeple ebeveynler, zihinsel veya duygusal sıkıntılar yaşayabilmektedir ve bu da istismar ve ihmal açısından ciddi bir risk meydana getirmektedir (Mian, 2005). Çocuklarını ihmal ve istismara maruz bırakan ebeveynlerin en belirgin özelliği, kendi çocukluğunda istismara uğramasıdır. Bu kişiler kendi çocukluk döneminde ebeveynleri ile güvenli ilişkiler kuramamış, duygusal ilişkiden yoksun olarak yetişmektedirler. Bu nedenle kendi çocuklarına karşı yaklaşımlarında da kendi yaşantılarında ki olumsuz etkileri çocuğun hayatına taşımaktadırlar. Öfke anında sergileyecekleri davranışlar yine saldırgan davranışlarda bulunma veya çocukları ihmal etme davranışları olacaktır. Sebebiyle kendi ebeveynlerinden görmüş olduğu saldırgan davranışları öfke anında kendi yaşantılarında ve çocukla olan yaşantılarında da sürdürecektir (Cüceloğlu 1993).

İstenmeyen çocuklar ya da istenmeyen cinsiyette çocuklar gibi ailenin beklentilerini karşılamayan çocuk, sürekli bakım gerektiren engelli veya kronik rahatsızlığı olan çocuk, çocuk ihmali ve istismarı konusunda ebeveynler tarafından risk faktörü olarak görülmektedir. Genç ebeveyn, yalnız yaşayan ebeveyn, ebeveynlerin çocuk yetiştirirken yeterli bilgiye sahip olmaması, alkol ve/veya uyuşturucu kullanıyor olmaları, çocukken istismara uğramış olmaları, fiziksel veya psikiyatrik bir hastalığın varlığı, dürtü ve öfke kontrolünün yetersizliği gibi faktörler çocuk ihmali ve istismarının nedenleri arasındaki en belirleyici faktörler olarak ortaya çıkmaktadır.

2.7.Çocuk İhmali ve İstismarının Etkileri

Çocuk istismarı ve ihmali aileyi, çocuğu ve toplumu olumsuz etkileyen, uzun dönem tekrar etme ihtimali yüksek olan önemli bir toplumsal problemdir. Bu problem çocuk üzerinde birçok durum açısından risk faktörü olarak karşımıza çıkmaktadır. Karşımıza çıkan risk faktörleri çocuğu biyo-psiko-sosyal açıdan olumsuz etkileyerek vadesi uzun dönem devam eden sosyal bir olgu olarak değerlendirilmiştir. Çocuk ihmali ve istismarına neden olan bu faktörler aşağıda geniş çaplı olarak gösterilmektedir.

2.7.1.Çocuk İhmali ve İstismarının Sağlık Üzerine Etkileri

Çocuğa yönelik olan cinsel istismar, istismar sona erdikten sonra uzun süren sağlık sorunlarını meydana getirmektedir. İstismarla birlikte şiddete uğrayan çocuklar daha sık hastalanıp doktora gitmektedir (Felitti, 1991). İstismarın çocuğa yönelik gerçekleşmesi sebebiyle fazla semptom görülmüş ve çocuğun iyi olma olasılığı düşük görülmüştür. Cinsel istismardan sonra çocuklar yetişkinlere göre iki kat daha fazla cerrahi müdahaleye maruz kalmaktadırlar (Kendall-Tackett, Marshall ve Ness, 2000). Cinsel istismarın sağlık üzerindeki etkileri, en başta üreme organları olmak üzere, kanama ve yaralanmaların görülmesi, istenmeyen gebelikler, azalmış cinsel istek, hepatit, AIDS/HIV gibi cinsel yollarla bulaşan enfeksiyonların görüldüğü risk faktörleridir. Buna bağlı kalarak çocuk ileriki dönemlerinde madde, alkol ve sigara kullanımı, depresyon, intihar düşünceleri gibi durumlara maruz kalabilmektedir (Sagarin, 1977).

Çocuklara yönelik cinsel istismarın yargıya yansımamasından dolayı, istismar uzun süre devam etmekte olup etkileri yaşam boyu sürmektedir. Bu da çocuk üzerinde ruhsal problemlere yol açarak hayatının her anında devam etmektedir.

2.7.2.Çocuk İhmali ve İstismarının Cinsellik Üzerine Etkileri

Cinsel istismara uğrayan çocuklarda cinsel davranışlar normal seyrinden farklı olarak gelişmektedir (Polat, 2000). Cinsel istismara uğrayan çocuklarda cinsel eylemler daha sık görülmektedir. Bu nedenle çocukların cinsel eylemlere erken başladığı, çocuk yaşta hamile olduğu, çok eşli oldukları ifade edilmektedir (Taner, 2004).

Cinsel istismar öyküsü olan kız çocuklarıyla yapılan çalışmada, kız çocukların ilk cinsel deneyim yaşama yaşları ortalama 15 olarak belirlenmiştir. Cinsel istismar öyküsü olan kız çocukları diğer kız çocuklarıyla karşılaştırıldığında doğum kontrolü yöntemiyle ilgili daha az bilgiye sahip görülmüştür. Kız çocuklarının bu yöntemleri kullanmaları diğer kızlara göre daha az olarak belirlenmiştir (Perry, 2000). Erken yaşta istismara veya enseste maruz kalan çocuklarda çeşitli davranış bozukları görülmektedir. Bunlar cinsel oyunlar oynama, yaşı ile uyuşmayan cinsel eylemlerde bulunma gibi davranışları kapsamaktadır (Kara,2004).

2.7.3.Çocuk İhmali ve İstismarının Duygusal/ Davranışsal Etkileri

Cinsel istismara uğramış olan çocuklarda kaygı bozuklukları, uyku bozuklukları ve korku görülmektedir (Taner, 2004). İstismar sonrası çocukta, Travma Sonrası Stres Bozukluğu, gibi ruhsal hastalıklar gelişmektedir (Wolfe, 1999). Yapılan çalışmalar sonucunda istismara maruz kalan çocuklarda damgalanma, ihanet ve acizlik durumları görülmüştür. Çocukta, zaman zaman kendine zarar verici hareketlerde bulunma, sosyal çevreden uzaklaşma durumları görülmektedir. İstismar edilen çocukların gelecekle ilgili düşüncelerinin olumsuz olduğu görülerek, benlik saygılarının düşük olduğu gözlemlenmiştir (Polat, 2000). Çocuk ihmali ve istismarına maruz kalan çocukların davranışsal açıdan çok zıt tutum sergiledikleri görülmektedir. Çocukların gündelik hayatta aşırı titiz veya dağınık olduğu görülerek, aşırı saldırgan davranış sergiledikleri sıklıkla görülmektedir (Ekşi, 1999). Sonuç olarak çok mutlu veya mutsuz olarak kutupsal zıtlık içeren davranış sergiledikleri görülmüştür.

2.8.Çocuk İhmali ve İstismarını Açıklamaya Yönelik Yaklaşımlar

Çocuk ihmali ve istismarına yönelik birçok kuram bulunmaktadır. Bu kuramlar istismar ve ihmalin çocuk üzerinde psikolojik, toplumsal ve çevresel etkilerini öne çıkarmaya yönelik yaklaşımlar olarak karşımıza çıkmaktadır. İstismar ve ihmalin çocuk üzerinde bıraktığı travmatik etkiyi açıklamaktadır. İhmal ve istismarın neden olduğunu ortaya çıkarmaya yönelik bu modeller aşağıdaki şekilde ortaya konulmuştur.

2.8.1.Ekolojik Model

Ekolojik modelde çocuk ihmali ve istismarına yönelik açıklamalar mikro, ekosistem ve makro sistem içerisinde kapsamlı olarak tanımlanmaktadır. Ekolojik modelde mikro sistem bireyin yakın çevresinden gelen risklere karşı oluşan ihmal ve istismarı açıklarken, ekosistem ise çocuğun aile sistemi içerisindeki ve ailenin çevresi içerisinde kaynaklanan riskleri açıklamaktadır. Ekolojik modelde bahsedilen diğer bir sistem olan makro düzey ise inanç, kültür ve değerler üzerine kurulan bir sistemde ailenin çocuğa yönelik tutumundan söz edilmektedir. Ekolojik model çocuk ihmali ve istismarını ortaya çıkarırken davranışlara vurgu yapmıştır. Bu bağlamda istismarcı ve ihmal eden ebeveynin

davranışları incelenirken, ebeveynlerin çocuğu ihmal ve istismar ettikleri zaman neler yaşandığına dikkat çekilmiştir. Son olarak ise bu davranışın sonucunda neler olduğu ortaya çıkarılarak ihmal ve istismarın neden olabileceği riskler ortaya çıkarılmak istenmiştir (Belsky, 1980).

2.8.2.Sosyolojik Model

Sosyolojik modelde kendini toplumdan soyutlayan aileler, sosyal sistemden kendini soyutlayan ailenin özelliklerinden bahsetmektedir (Belsky, 1980). Sosyolojik kuramda çocuk istismar ve ihmalini açıklarken ailenin toplumdan uzak kaldığında çocuğa yönelik istismar davranışının gelişeceğine yönelik bir görüşten bahsedilmektedir. Bu modelde aile sistemi üzerinde sosyal desteğin önemli bir etkisinin olduğu vurgulanmaktadır. Bireylerin ekonomik sıkıntı yaşamaları, işsizlik ve aile sistemi içerisindeki sorunlardan dolayı çocuğu ihmal etme davranışının artacağından bahsedilmiştir. Sosyolojik model bireylerin toplumla olan sıkıntılarına değinerek kendini toplumdan soyutlayan bireylerin yaşadığı problemleri ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda aile sistemi içerisinde problem yaşayan bireylerin çocuğa yönelik ihmal ve istismar davranışları sergilediğine vurgu yapmıştır.

2.8.3.Psikolojik Model

Psikolojik modelde ebeveynlerin psikolojik özelliklerine vurgu yapılmıştır. Bu kurama göre çocuğa yönelik istismar ve ihmal davranışı sergileyen ebeveynlerin kendilerinin de istismar geçmişinin olduğundan bahsedilmektedir. Psikolojik model çocuk istismar ve ihmalini tanımlarken ihmal ve istismar davranışında bulunan ebeveynlerde kişilik bozukluğu görülmektedir. Psikolojik modelde istismar eden saldırgan kişinin özellikleri belirlenmektedir. Bu özellikler belirlenirken psikolojik model istismarın özelliklerini ortaya çıkarmıştır. Psikolojik model çocuk ihmal ve istismar davranışlarını gerçekleştiren bireylerin çocukluklarında istismara maruz kaldığına vurgu yapmaktadır (Belsky, 1980).

2.9.Çocuk Cinsel İstismarında Mağdur ve Saldırgan Özellikleri

2.9.1. Çocuk Cinsel İstismarında Mağdur Özellikleri

Bahar ve arkadaşlarına (2009) göre; aile sistemi içerisinde istenmeyen çocuklar, eğitim seviyesi düşük olan ailelerin çocukları, alkol ve madde kullanımı olan ebeveynlerin çocukları, aile içerisinde ekonomik sıkıntı yaşayan ailelerin çocukları, gebe olan annenin diğer çocuğu, ebeveynlerden birinin öz olmayan çocuğu, cinsiyet ayrımcılığına maruz kalan kız çocukları, evlenmeden doğan çocuk, aile içi şiddetin yaşandığı aile sistemi içerisinde olan çocuk, istismar öyküsü olan ebeveynin çocuklarının ihmal ve istismara uğrama açısından risk altında olduğunu belirtmiştir. Finkelhor, Moore, Hamby, ve Straus tarafından yapılan bir çalışmada cinsel istismara uğrama riskinin çocukların yaşı ile paralel olarak arttığını ortaya koymuşlardır (Finkelhor, Moore, Hamby, 1997).

Cinsel istismara maruz kalan çocukların en çok adölesan döneminde istismara maruz bırakıldığı görülmektedir (Dolores ve ark., 2010). İstismara uğrayan çocuk vakalarına bakıldığında kız çocuklarına yönelik cinsel saldırıların erkeklere oranla 10 kat daha fazla olduğu görülmektedir (Günçe, 1991). Dubowitz (2002) yaptığı bir araştırmada cinsel istismara maruz kalan kız çocuklarının daha fazla risk altında kaldığını ve erkek çocuklarına göre 3 kat daha fazla istismara uğradığını ortaya koymuştur. Baker ve Duncan (1985) ise çocuğa yönelik istismar vakalarında çocukların yaşına bakıldığında kız çocuklarının daha erken yaşta istismar mağduru olduğunu belirtmiştir.

2.9.2.Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Davranışında İstismarcının Özellikleri

Jain (1999), çocuk cinsel istismarında çocuğa yönelik gerçekleştirilen istismar olgusunda, istismarcının genel olarak 20 yaşından büyük 40 yaşından küçük erkek bireyler olduğunu belirtmiştir. Kendall-Tackett ve arkadaşları (1993), istismarcının genel olarak erkekler olduğunu belirterek bu bireylerin, tanıdığı kişilere istismar davranışını sergilediğini belirtmiştir. İstismar davranışını gerçekleştiren kişiler genel olarak yakın çevresinden tanıdığı kişilere istismar davranışında bulunmuşlardır.

2.10.Ailenin Çocuk İhmali ve İstismarı Konusunda Önemi

Toplumun en temel birimlerinden olan aile, yapısı gereği çocuğun ilk sosyal çevresini de kendi sistemi içerisinde barındırmaktadır. Çocuğun gelişimsel dönemlerinden biri olan okul öncesi dönemde çocuk ebeveynlerini taklit etme gelişiminde bulunmaktadır. Çocuk bu dönemde aile sistemi içerisindeki ebeveynlerini rol model olarak almaktadır. Bu dönem çocuğun gelişimsel dönemi olduğu için ebeveynlerin davranışları çocuk için sürekli izlenme yönünde önem taşımaktadır. Ebeveyn davranışları olumsuz olarak sergilendiğinde çocuğun sosyo-ekonomik-kültür düzeyi de bu bağlamda etkilenmektedir. Aile yapısı çocuğun bu gelişimsel düzeylerini etkilemektedir (Yavuzer, 2013).

Aile yapısında olumsuz etkileşim içerisinde olan, eğitim düzeyi düşük ve sosyo ekonomik yönden yetersiz olan ailelerin çocuklarının diğer çocuklara göre daha çok ihmal ve istismara uğradığı belirtilmiştir (Finkelhor, Hotaling, Lewis ve Smith, 1990; Finkelhor, Moore, Hamby ve Straus, 1997).

Bronfenbrenner, aile ve sosyal çevrenin çocuğu etkileyen bir sistem olduğunu ve gelişimsel olarak çocuğu etkilediğinden bahsederek ekolojik kuramın önemini vurgulamıştır (Temel, 2014). Aile sistemi üzerinde sağlıklı temel üzerine kurulu olan aile ilişkileri çocuğun yaşamında sergileyecek olan davranışlarını etkilemektedir. Aile sistemi içerisinde ebeveyn ilişkileri, ebeveynlerin çocuğa yönelik davranışları çocuğu etkilemektedir. Ebeveynler çocuğa karşı olumsuz davranışlarda bulduklarında çocuğu istismar etmiş olurlar. Bu istismar davranışının sonucunda çocuk psiko-sosyal açıdan zarar görmüş olur. Bu bağlamda aile sisteminin çocuk ihmali ve istismarı açısından büyük önem taşıdığı görülmektedir. Çocuk Hakları Sözleşmesinde ebeveynlerin, çocuğun doğduğu andan itibaren çocuğu korumakla ilgili sorumluluğu olduğuna dair yükümlülükleri bulunur. Çocuğa karşı kötü muamelede bulunan ebeveynler çocuğun yaşamı boyunca etkilerini silmeyeceği türden çocuğu istismar etmiş olurlar. Çocuk Hakları Sözleşmesinde çocuğun doğuştan kazandığı haklarına dikkat çekilerek ihmal ve istismarın önlenmesi amaçlanmıştır (Özer, 2014). İhmal ve istismar davranışlarına yönelik yapılan araştırmalar en büyük risk faktörü olarak aileyi göstermektedir.

2.11.Çocuk Cinsel İstismarını Önleyici Çalışmalar

Çocuk cinsel istismarını önleyici çalışmalar ilk olarak, problem henüz oluşmamışken önlemeye çalışılan birinci basamak çalışmaları kapsamaktadır. Birinci basamak önleyici çalışmalar okula devam eden ve risk altında olduğu düşünülen çocuğa yönelik bilinçlendirme çalışmalarını kapsamaktadır. İstismardan fazla etkilenen yüksek risk grubundaki çocukları belirlemeye yönelik ikinci basamak çalışmalar ise toplumdaki risk gruplarını belirleyerek çocuğun güvenliğinin sağlanmasına yönelik çalışmaları kapsamaktadır. İkinci basamak önleyici çalışmalarda çocuğun korunması amaçlanarak ortada istismar durumu varsa çocuğa yönelik psiko-sosyal desteğin sağlanması amaçlanmaktadır. İkinci basamak önleyici çalışmalarda erken tanı ve tedavi çocuğun fizyolojik ve psikolojik gelişiminde önemli rol oynamaktadır. İstismarcının tekrardan istismar davranışı sergilemesinin önlenmesine yönelik üçüncü basamak çalışmalar ise istismarda bulunan bireyin istismar davranışını tekrar ettirmemesi için alınan önlemler olarak tanımlanmaktadır (Grayson, 2002). Üçüncü basamak önleyici çalışmalar çocuğun istismara maruz kalmasından sonra zararı azaltmaya yönelik olan ve çocuğu iyileştirmeye yönelik rehabilitasyon sürecini kapsayan çalışmalardır. Ebeveynler çocuklarını istismardan korumak için çocuk istismarına yönelik önlemler almaktadırlar.

Erözkan (2009)'ın makalesinde referans gösterildiği üzere “*otoriter ana-babanın olduğu ailede uygulanan sıkı disiplin kuralları ve eğitimde cezaya başvurulması çocukta düşük benlik saygısına yol açmakta, çocuğun kaygısı ve nörotik bir kişilik geliştirmesinde önemli etken olmaktadır. Bunların yanı sıra ana babaları otoriter olan gençlerin çevrelerine körü körüne uyan, başarılı ancak sosyal konularda kendilerine daha az güvenli, depresyona, suçluluğa ve madde kullanımına daha yatkın oldukları belirtilmektedir* (Kuzgun ve Eldeleklioğlu, 2005).

Ebeveynler çocuk ihmali ve istismarına yönelik bilgi sahibi olmak adına birtakım çalışmalarda bulunurlar. Bu çalışmalar ebeveynlerin istismarı önlemeye yönelik faaliyetlerini, istismar hakkında bilgi sahibi olmaları gerektiğini ve istismarla karşılaşacaklarında ne yapacağını göstermeye yönelik faaliyetleri kapsamaktadır. Ebeveynlerin endişelerinin giderilmesine yönelik olan bu çalışmalar aile sistemi içerisinde farkındalık oluşturularak anne babanın bilinç düzeylerine katkı sağlamaktadır.

2.12.Çocuk İhmali ve İstismarına Yönelik Ebeveyn Farkındalığı

Türkiye’ de çocuk ihmali ve istismarı vakalarına bakıldığında toplumun farkındalık düzeyinin oldukça düşük olduğu görülmektedir (Ağırtan ve ark., 2009). Aile temelli çalışmalar ebeveynlere istismar hakkında ne bildiklerini, istismar olgusuyla ilgili bilinenlerin doğru olup olmadığını, doğru bildiklerini çocuğun anlayacağı şekilde çocuğa aktarmalarını, istismar vakasıyla karşılaştıklarında yasal olarak bildirimde bulunması gerektiğini ve istismara karşı önlem almaları yönünde farkındalık geliştirerek katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Yapılan çalışmalar ailelerin sosyo kültürel düzeylerinin ve eğitimlerinin hangi düzeyde olursa olsun ailelerin çocuk ihmali ve istismarı konusunda farklı konularda eğitime ihtiyacı olduğuna vurgu yapmıştır (Şahin ve Kalburan, 2009). Çocuk cinsel istismarına bakıldığında ebeveynlerin istismar hakkında doğru bildikleri yanlışlara sık rastlandığı ortaya konulmuştur (Shakel, 2008). Ülkemizde 2009-2010 eğitim öğretim döneminden itibaren Milli Eğitim Bakanlığı tarafınca ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin velilerine “İstismar ve İhmal” olgularına yönelik seminerlerin düzenlenmesi kararı verilmiştir (Kır, 2013). Böylece verilen eğitimlerle ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarı konusunda farkındalık düzeylerinin arttırılması amaçlanmıştır. Çocuk ihmali ve istismarı konusunda ebeveynlerin nasıl davranacakları hakkında bilgi sahibi olmaları sağlanarak, ihmal ve istismar olgularına karşı ebeveyn farkındalığı oluşturulmuştur.

2.13. 4-6 Yaş Grubunda Olan Çocukların Ebeveynleriyle Çalışılmasının Nedenleri

4-6 yaş dönemi çocuğun gelişiminde ve psikolojisinde önemli bir yaştır. Çocuk bu dönemde etrafını daha iyi tanımaya başladığı, algısının fazlaca geliştiği, öz bakımını kendisinin yapmaya başladığı, daha çok soru sorduğu ve sorumluluk aldığı dönemdedir.

Freud’a göre 4-6 yaş dönemi psikoseksüel dönemlerden fallik dönem içerisinde yer almaktadır. Bu dönemde çocuk cinsiyetini fark etmeye başlayarak, cinsiyetinin ayrımını yapmaktadır. Fallik dönemde çocuk, 4-6 yaş arasında kimlik ayrımı yaparak sosyal rolleri öğrenmektedir.

Bu dönemde Oedipus kompleksi ve elektra kompleksi ortaya çıkmaktadır. Oedipus kompleksi erkek çocuğun anneye olan bağlılığından dolayı babayı, çocuğun kendine rakip olarak görmesi ve çocuğun babayı kıskanması durumudur. Elektra kompleksine

göre ise kız çocuğunun babaya olan bağılılığı sebebiyle anne ve baba arasındaki ilişkiyi kıskanması durumudur.

Erikson psikososyal kişilik gelişimini sekiz döneme ayırıp 4-6 yaş grubunun girişkenlik ve suçluluk evresinde gelişim gösterdiğini belirtmektedir. Erikson bu dönemde ebeveynlerin, çocuğun girişimsel hareketlerini desteklemeleri gerektiğini, çocuğun istediği şekilde oynamasına izin vermeleri gerektiğini belirterek, çocuğun kararlarına dayalı seçimler yapmaları konusunda çocuğa destek olmalarından bahsetmiştir. Erikson 4-6 yaş dönemine dikkat çekerek istekleri ve etkileşimleri engellenen, cezalandırılan ve ötekileştirilen çocukların yanlış yaptığına inanarak suçluluk duygusu edinmelerinden bahsetmiş ve bu yaş grubunun önemini vurgulamıştır.

Vygotsky, 4-6 yaş çocukluk dönemini 'Sosyokültürel Gelişim Kuramı'nda, çocuğun 'Ben Merkezli Konuşma' dönemi olarak incelemiştir. Çocuk bu dönemde problem çözmeye başlayarak, problemini çözerken de kendi kendine nasıl çözmesi gerektiğini anlatmaya başlamaktadır. Bu dönemde çocuk yeni bir döneme girdiğinden toplum kurallarına uymaya başlamakta ve kendi sınırlarını belirlemektedir. Çocuk bu dönemde iyi ve kötü kavramlarını öğrenip, bu kavramları zihninde oluşturmaya ve şekillendirmeye başlamaktadır.

Ebeveynler 4-6 yaş grubu çocuklarının artık daha bağımsız, birçok işi kendi yapabilen, kontrolü gelişmiş ve kendi kendine yetebilen bir çocuk olmaya başladığının bilincine daha çok bu dönemde varmaktadır. Ebeveynler olarak çocuğun bu gelişimsel özelliklerini bilmek ve farkında olmak gerekmektedir. Bu süreçte ebeveynlerin çocuğa destek olması açısından önem taşımaktadır.

Biliş ileri zihinsel süreçleri içerir. Bilişsel gelişim doğumda başlayarak bilginin edinilmesi, kullanılması, saklanması ve yorumlanması açısından zihinsel süreçleri içinde barındıran gelişim alanıdır. Bu süreç 4-6 yaş okul öncesi dönemde olan çocuklar açısından çok önemlidir. Bu süreç ve bu süreçteki çocuk yakından takip edilmeli ve gelişimsel özelliklerine katkı sağlanmalıdır. Çünkü çocuğun, zihinsel gelişimlerine katkı sağlayacakları etkenler bu dönemde kalıcı olacaktır. 4-6 yaş grubundaki çocukların sosyo-duygusal gelişim, fiziksel gelişim, dil gelişimi, motor becerileri ve öğrenme yaklaşımları gibi aşamalara yön verebilecek kalıcı katkıların yapılabileceği bir dönemdir. Bu dönem tüm yaşama yön verebilecek süreçleri kapsamaktadır. Bu süreç çocuk ve

ebeveynler için oldukça önemli aşamaların başlangıcı olduğu için 4-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin farkındalıklarının belirlenmesi için önemli rol oynamaktadır.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, araştırmanın evren ve örnekleme, veri toplama araçları, veri toplama araçlarının uygulanışı, verilerin işlenmesi ve çözümlenmesiyle ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1.Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Araştırma evrenini Tokat ilinde yaşayan 18 yaşını doldurmuş evli, 4-6 yaş grubu çocuğu olan kadın ve erkek bireyler oluşturmaktadır. Çalışma grubu 351 kadın, 132 erkek katılımcı olmak üzere 483 bireyden oluşmaktadır. Çalışmanın örneklemini ise Tokat ilinde yaşayan 4-6 yaş grubunda çocuğu olan çeşitli sosyoekonomik düzeylere sahip ebeveynler oluşturmaktadır. Örneklem seçilirken çalışmanın amacına bağlı olarak araştırmanın konusu hakkında bir fikre sahip olan olasılıklı örnekleme üzerinden seçilmiştir. Araştırmanın örnekleme oluşturulurken kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemine göre seçilmiştir. Bu kapsamda çalışmanın uygulanabilirliği için KTO Karatay Üniversitesi Etik Kurul onayı alınarak katılımcılara anketler uygulanmıştır.

3.2.Veritoplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak “Sosyo-Demografik Bilgi Formu” ve “Ebeveynlere Yönelik İstismar Farkındalık Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmanın verilerinin toplanması aşamasında ‘SurveyMonkey’ programı kullanılarak araştırma için bilgilendirilmiş onam formu sunularak katılımcılara etik çerçeveden bahsedilmiş verilerin korunacağı yönünde bilgilendirme yapılmıştır. Araştırmada da veriler ‘SurveyMonkey’ yazılım programı aracılığıyla katılımcıya sunularak bu aşamada verilerin güvenli bir şekilde toplanması amaçlanıp etik kurallara dikkat edilmiştir. Bu programın kullanılmasıyla araştırmanın gerçekten yapılıp yapılmadığına dikkat çekilerek veriler kayıt altına alınmıştır. Toplanan veriler hazırlanarak bir kod yönergesi aracılığı ile bilgisayara kodlanarak, kodlama ve analizden elde edilen veriler eleştirel bakış açısı ve bilimsel literatüre uygun olarak yorumlanmıştır.

Tez çalışması tezin hazırlanma şekli üzerinden belli zaman dilimlerine ayrılmış olmakla birlikte araştırma bir bütün olduğu için aynı zaman sürecinde her iş bölümüyle ilgili

çalışmalar yapılmıştır. Çalışmanın ana takviminin birinci basamağı literatür analizi ve teorik çerçevenin yazımı, ikinci basamağı verilerin toplanması ve saha çalışması, üçüncü basamağı verilerin kodlanması, sistem girişi ve analizi, dördüncü basamağı ise tüm tezin yazımı ve düzenlemelerin yapılması şeklinde tamamlanarak her bir basamak için 3 aylık süreçlerde 12 aylık zaman diliminde tamamlanması öngörülmüştür.

3.2.1.Sosyodemografik Bilgi Formu:

Araştırmacı tarafından ebeveynlere yönelik demografik bilgilerinin belirlenmesi için bilgi formu hazırlanmıştır. Bu bilgi formunda katılımcının cinsiyeti, yaşı, öğrenim durumu, ebeveynlerin birliktelik durumu, çocuğun kiminle yaşadığı, ebeveynlerin kaç kişiyle birlikte yaşadığı ve çocuk sayısı gibi sosyodemografik bilgilerini öğrenmeyi sağlayacak sorulara yer verilmiştir.

3.2.2.Ebeveynlere Yönelik İstismar Farkındalık Ölçeği:

Araştırmada ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarına yönelik farkındalığını ölçmek amacıyla Pekdoğan (2017) tarafından geliştirilen Ebeveynlere Yönelik İstismar Farkındalık Ölçeği uygulanmıştır. Ölçek ebeveynler tarafından çocuklara uygulanan ihmal ve istismar davranışlarındaki ebeveyn farkındalığını belirleyen bir ölçme aracıdır.

Ölçek, 5'li likert tipi bir ölçek olup 18 maddeden oluşan ebeveynlerin ihmal ve istismara yönelik farkındalığını ölçmek için geliştirilmiştir. Likert tipi geliştirilen ölçekte, "hiç katılmıyorum (1)", "katılmıyorum (2)", "kararsızım (3)", "katılıyorum (4)" ve "tamamen katılıyorum (5)" ifadelerine yer verilerek değerlendirme yoluna gidilmiştir. Ölçekten alınan puan arttıkça ebeveynlerin istismar farkındalık düzeyi azalmaktadır.

Ebeveynlere Yönelik İstismar Farkındalık Ölçeği'nin geçerlilik ve güvenilirliğini belirlemek amacıyla Cronbach Alfa güvenilirliği ve test tekrar test tekniği kullanılmıştır.

3.3.Verilerin İşlenmesi

Çalışma verilerinin analizinde SPSS-25 paket programından yararlanılmıştır. Hipotezlerin analizinde Kolmogorov-Smirnov testi, Bağımsız Örneklem T testi ve Anova ve Tukey testi kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki dağılım düzeyleri için ise Frekans analizi kullanılmıştır.

3.4.Verilerin İstatistiksel Analizi

Bu araştırmada, ebeveynlerin elde edilen verilerin istatistiksel olarak analiz edilmesi için Statistical Package for Social Sciences (SPSS) 25.0 veri analizi yazılımı kullanılmıştır.

Verilerin analizine geçilmeden önce Ebeveynler için İstismar Farkındalık leğine verdikleri yanıtların güvenirliğinin incelenmesi için Cronbach's Alfa testi uygulanmıştır. Yapılan test sonucunda ölçeğe verilen yanıtlara ilişkin güvenirlik katsayısının 0,799 olduğu belirlenmiştir.

Ebeveynlerin sosyo-demografik özelliklerine, çocuklarına ve ocuk bakımına ilişkin bazı özelliklerine, ocuk istismarı hakkında bilgi alma ve maruz kalma durumlarına göre dağılımı frekans analiziyle belirlenmiştir.

Araştırmaya dahil edilen Ebeveynler için İstismar Farkındalık leğinden aldıkları puanlara dair ortalama, standart sapma, en büyük ve en kk değer gibi tanımlayıcı istatistikler belirtilmiştir. Ebeveynlerin Ebeveynler için İstismar Farkındalık leğinden aldıkları puanların normal dağılıma uyup uymama durumu Kolmogorov-Smirnov testi, QQ plot grafiği, arpıklık-basıklık değerleri incelenmiş ve normal dağılıma uyduğu belirlenmiştir. Buna göre katılımcıların -demografik özelliklerine, çocuklarına ve ocuk bakımına ilişkin bazı özelliklerine, ocuk istismarı hakkında bilgi alma ve maruz kalma durumlarına göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık leği puanlarının karşılaştırılmasında parametrik hipotez testleri kullanılmıştır. Bağımsız değerkenin iki gruptan oluştuğu karşılaştırmalarda bağımsız örneklem t testi, üç ve daha fazla sayıda gruptan oluştuğu karşılaştırmalarda ise ANOVA kullanılmıştır. ANOVA sonucunda gruplar arası fark çıkması durumunda, gruplar arası farkın hangi gruptan kaynaklandığının belirlenmesi için ileri analizi olarak Tukey testi kullanılmıştır.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır. Bu doğrultuda sırasıyla ebeveynleri tanımlayıcı bulgular, ebeveynlerin farkındalıklarına ilişkin bulgular, çocuk ihmali ve istismarı konusuna ilişkin bulgular ve hipotez testlerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

4.1.Ebeveynleri Tanımlayıcı Bulgular

Araştırmaya katılan ebeveynleri tanımlayıcı bilgiler, “Ebeveynlerin sosyo-demografik özellikler” (Tablo 1) ve “Ebeveynlerin sosyoekonomik özellikler” (Tablo 1) olarak aynı tablo altında incelenmiştir. Bu doğrultuda Tablo 1’de sırasıyla; cinsiyet, yaş, eğitim durumu, medeni durum, çocuk sahibi olma durumu, çocuk sayısı ve birlikte yaşanan kişiler bilgisine ilişkin bulgulara değinilmektedir.

Tablo 1. Ebeveynlerin sosyo-demografik özellikleri (N=483)

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Yaş grubu		
30 yaş ve altı	139	28,78
31-35 yaş	201	41,61
36-40 yaş	86	17,81
41 yaş ve üzeri	57	11,80
Cinsiyet		
Kadın	351	72,67
Erkek	132	27,33
Eğitim seviyesi		
İlköğretim	30	6,21
Lise	182	37,68
Üniversite	271	56,11
Medeni durumu		
Evli	445	92,13
Boşanmış/ayrı yaşayan/dul	38	7,87
Evlilik süresi (n=445)		
5 yıl ve altı	146	32,81
6-10 yıl	198	44,49
11 yıl ve üzeri	101	22,70
Evde kalan kişi sayısı		
Üç	174	36,02
Dört	172	35,61

Beş	137	28,36
Çalışma durumu		
Çalışan	378	78,26
Çalışmayan	105	21,74

Tablo 1.'deki verilere göre araştırmaya dahil edilen ebeveynlerin sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 1. incelendiğinde, araştırmaya katılan ebeveynlerin %28,78'inin 30 yaş ve altı, %41,61'inin 31-35 yaş grubunda, %17,81'inin 36-40 yaş grubunda ve %11,80'inin 41 yaş ve üzeri yaş grubunda olduğu, %72,67'sinin kadın, %37,68'inin lise ve %56,11'inin üniversite mezunu olduğu, %92,13'ünün evli olduğu, evli olanların %32,81'inin 5 yıl ve altı, %44,49'unun 6-10 yıl ve %22,70'inin 11 yıl ve üzeri süredir evli olduğu saptanmıştır. Ebeveynlerin %36,02'sinin evde üç kişi, %35,61'inin dört ve %28,36'sının evde beş kişi kaldığı, %78,26'sının çalıştığı saptanmıştır.

4.2.Ebeveynlerin Farkındalıklarına İlişkin Bulgular

Tablo 2. Ebeveynlerin çocuklarına ve çocuk bakımına ilişkin bazı özellikleri (N=483)

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Çocuk sayısı		
Bir çocuk	170	35,20
İki çocuk	211	43,69
Üç ve üzeri	102	21,12
Çocukların cinsiyeti		
Erkek çocuk	127	26,29
Kız çocuk	158	32,71
Hem erkek hem kız	198	40,99
Çocuk sahibi olmayı bilinçli tercih etme		
Evet	462	95,65
Hayır	21	4,35
Çocuğun bakımından sorumlu diğer kişiler*		
Yok	46	9,52
Eş	322	66,67
Yakın akraba	122	25,26
Bakıcı	37	7,66
Çocuk yetiştirirken zorlanma		
Evet	378	78,26

Hayır	105	21,74
Zorlanılan hususlar (n=378)		
Eğitim	208	55,03
Güvenlik	310	82,01
Sağlık	179	47,35
Disiplin	269	71,16
Ekonomik	98	25,93
Diğer	20	5,29

*Birden fazla yanıt verilebilmektedir.

Tablo 2.'deki verilere göre araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarına ve çocuk bakımına ilişkin bazı özelliklerine göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 2. incelendiğinde araştırmaya dahil edilen bireylerin %35,20'sinin bir çocuk, %43,69'unun iki çocuk ve %21,12'inin üç ve üzeri çocuk sahibi olduğu, %26,29'unun sadece erkek çocuk, %32,71'inin kız çocuk, %40,99'unun hem erkek hem kız çocuk olduğu saptanmıştır. Ebeveynlerin %95,65'inin çocuk sahibi olmayı bilinçli olarak tercih ettiği, %66,67'sinin çocuklarının bakımından kendisinin yanı sıra eşinin sorumlu olduğu, %25,26'sının yakın akrabasının sorumlu olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya dahil olan ebeveynlerin %78,26'sın çocuk yetiştirirken zorlandığı, zorlanan ebeveynlerin %55,03'ünün eğitim, %82,01'inin güvenlik, %47,35'inin sağlık, %71,16'sının disiplin ve %25,93'ünün ekonomik hususlarda zorlandığı belirlenmiştir.

Tablo 3. Ebeveynlerin çocuk istismarı hakkında bilgi alma ve maruz kalma durumları (N=483)

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Daha önce çocuk istismarı konusu üzerine bilgi edinme		
Bilgi alan	424	87,78
Bilgi almayan	59	12,22
Bilgi alınan yer (n=424)*		
İnternet	354	83,49
Eğitim,seminer,konferans	271	63,92
Gazete, TV	345	81,37

Kitap, dergi, makale	95	22,41
Diğer	17	4,01
Çocukken istismara maruz kalma		
Maruz kalan	118	24,43
Maruz kalmayan	365	75,57
Maruz kalınan istismar türü (n=118)*		
Fiziksel	76	64,41
Cinsel	38	32,20
Duygusal	65	55,08

*Birden fazla yanıt verilebilmektedir.

Tablo 3.'te araştırmaya dahil edilen ebeveynlerin çocuk istismarı hakkında bilgi alma ve maruz kalma durumlarına göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 3. incelendiğinde, araştırma kapsamına alınan ebeveynlerinin %87,78'inin daha önce çocuk istismarı konusu üzerine bilgi aldığı, %83,49'unun internetten, %63,92'sinin eğitim, seminer, konferanslardan, %81,37'sinin gazete ve TV'den, %22,41'inin kitap, dergi, makalelerden bilgi edindiği, %24,43'ünün çocukken istismara maruz kaldığı, çocukken istismara maruz kalan ebeveynlerin %64,41'inin fiziksel, %32,20'sinin cinsel ve %55,08'inin duygusal istismara maruz kaldığı saptanmıştır.

Tablo 4. Ebeveynlerin Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanları (N=483)

	N	$\bar{x}$	s	Alt	Üst
Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği	483	73,29	9,13	38	90

Tablo 4.'te araştırma kapsamına alınan ebeveynlerin Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanlarına ilişkin tanımlayıcı istatistikler verilmiştir.

Tablo 4. incelendiğinde, araştırmaya katılan ebeveynlerin Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeğinden ortalama 73,29±9,13 puan aldıkları belirlenmiş olup, alınan en düşük puan 38 ve en yüksek puan 90'dır.

Tablo 5. Ebeveynlerin yaş grubuna göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması (N=483)

Yaş grubu	n	$\bar{x}$	S	Alt	Üst	F	p	Fark
30 yaş ve altı	139	73,55	8,90	38	88	11,617	0,000*	1-4
31-35 yaş	201	74,60	9,56	41	90			2-4
36-40 yaş	86	74,07	8,45	45	86			3-4
41 yaş ve üzeri	57	66,91	6,20	55	82			

* $p<0,05$

Tablo 5.'te araştırmaya katılan ebeveynlerin yaş grubuna göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması için yapılan ANOVA sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 5. incelendiğinde, ebeveynlerin yaş gruplarına göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). 41 yaş ve üzeri yaş grubunda olan ebeveynlerin Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeğinden diğer yaş gruplarına göre daha düşük puan aldığı saptanmıştır.

Tablo 6. Ebeveynlerin cinsiyetine göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması (N=483)

Cinsiyet	n	$\bar{x}$	s	t	p
Kadın	351	73,50	8,73	0,803	0,422
Erkek	132	72,75	10,13		

Tablo 6.'da araştırmaya dahil edilen ebeveynlerin cinsiyetine göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan bağımsız örneklem t testi sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 6. incelendiğinde, ebeveynlerin cinsiyetine göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($p>0,05$). Kadın ebeveynlerin Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeğinden erkeklere göre daha yüksek puan aldığı belirlenmiştir.

Tablo 7. Ebeveynlerin eğitim durumuna göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması (N=483)

Eğitim durumu	n	$\bar{x}$	S	Alt	Üst	F	p	Fark
İlköğretim	30	68,83	7,35	53	82	13,644	0,000*	1-2
Lise	182	71,35	8,63	47	87			1-3
Üniversite	271	75,09	9,22	38	90			2-3

* $p < 0,05$

Tablo 7.'de araştırmaya dahil edilen ebeveynlerin eğitim durumuna göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanlarının karşılaştırılmasına dair yapılan ANOVA sonuçları verilmiştir.

Tablo 7.'ye göre araştırmaya dahil edilen ebeveynlerin eğitim duruma göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanları arasında istatistikse olarak anlamlı düzeyde bir fark olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$). Üniversite mezunu olan ebeveynlerin Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanları ilköğretim ve lise mezunu olan ebeveynlere göre daha yüksektir. Ayrıca lise mezunu olan ebeveynlerin Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeğinden ilköğretim mezunu olanlara göre daha yüksek puan olduğu görülmüştür.

Tablo 8. Ebeveynlerin medeni durumuna göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması (N=483)

Medeni durumu	N	$\bar{x}$	s	t	p
Evli	445	73,48	9,03		
Boşanmış/ayrı yaşayan/dul	38	71,13	10,11	1,524	0,128

Tablo 8.'de araştırma kapsamına alınan ebeveynlerin medeni durumuna göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız örneklem t testi sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 8. incelendiğinde araştırmaya dahil edilen ebeveynlerin medeni durumuna göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanları arasındaki istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı belirlenmiştir ($p > 0,05$).

Tablo 9. Ebeveynlerin çocuk sayısına göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması (N=483)

Çocuk sayısı	n	$\bar{x}$	S	Alt	Üst	F	p
Bir çocuk	170	73,39	9,90	38	90	1,024	0,360
İki çocuk	211	73,75	8,41	51	88		
Üç ve üzeri	102	72,19	9,20	50	87		

Araştırmaya dahil edilen ebeveynlerin çocuk sayısına göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin yapılan ANOVA sonuçları Tablo 9.'da gösterilmiştir.

Ebeveynlerin çocuk sayısına göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$).

Tablo 10. Ebeveynlerin çocuklarının cinsiyetine göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması (N=483)

Çocukların cinsiyeti	n	$\bar{x}$	s	Alt	Üst	F	p
Erkek çocuk	127	72,94	8,32	47	87	0,195	0,823
Kız çocuk	158	73,23	9,73	38	90		
Hem erkek hem kız	198	73,58	9,16	46	88		

Tablo 10.'da araştırma dahil olan ebeveynlerin çocuklarının cinsiyetine göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 10.'da araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarının cinsiyetine göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeğinden almış oldukları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 11. Ebeveynlerin evde kalan kişi sayısına göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması (N=483)

Evde kalan kişi sayısı	n	$\bar{x}$	S	Alt	Üst	F	p
Üç	174	73,44	9,93	38	90	1,088	0,338
Dört	172	72,54	8,49	51	88		
Beş	137	74,06	8,83	50	88		

Ebeveynlerin evde kalan kişi sayısına göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA sonuçları Tablo 11.'de gösterilmiştir.

Tablo 11. incelendiğinde ebeveynlerin evde kalan kişi sayısına göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$).

Tablo 12. Ebeveynlerin çalışma durumuna göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması (N=483)

Çalışma durumu	n	$\bar{x}$	s	t	p
Çalışan	378	74,12	9,46	3,848	0,000*
Çalışmayan	105	70,30	7,11		

* $p<0,05$

Tablo 12.'de araştırmaya dahil olan ebeveynlerin çalışma durumuna göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması için kullanılan bağımsız örneklem t testi sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 12.'ye göre ebeveynlerin çalışma durumuna göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Çalışan ebeveynlerin Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeğinden aldıkları puanlar, çalışmayanlara göre daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 13. Ebeveynlerin çocuk sahibi olmayı bilinçli tercih etme durumuna göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması (N=483)

Çocuk sahibi olmak bilinçli tercih etme	n	$\bar{x}$	s	t	p
Evet	462	73,50	9,14	2,313	0,021*
Hayır	21	68,81	7,83		

* $p<0,05$

Tablo 13.'te ebeveynlerin çocuk sahibi olmayı bilinçli tercih etme durumuna göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanlarının karşılaştırılmasına dair bağımsız örneklem t testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 13. incelendiğinde, ebeveynlerin çocuk sahibi olmayı bilinçli tercih etme durumuna göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Çocuk sahibi olmayı bilinçli olarak tercih eden ebeveynlerin Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeğinden daha yüksek puan aldıkları belirlenmiştir.

Tablo 14. Ebeveynlerin çocuk yetiştirirken zorlanma durumuna göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması (N=483)

Çocuk yetiştirirken zorlanma	n	$\bar{x}$	s	t	p
Evet	378	74,33	9,32	4,859	0,000*
Hayır	105	69,55	7,31		

* $p<0,05$

Tablo 14.'te araştırma kapsamına alınan ebeveynlerin çocuk yetiştirirken zorlanma durumuna göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan bağımsız örneklem t testi sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 14. incelendiğinde ebeveynlerin çocuk yetiştirirken zorlanma durumuna göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Çocuk yetiştirirken

zorlanan ebeveynlerin Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeğinden, zorlanmayanlara göre daha yüksek puan aldıkları belirlenmiştir.

Tablo 15. Ebeveynlerin Daha önce çocuk istismarı konusu üzerine bilgi edinme göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması (N=483)

Daha önce çocuk istismarı konusu üzerine bilgi edinme	n	$\bar{x}$	s	t	p
Bilgi alan	424	73,80	9,21	3,281	0,001*
Bilgi almayan	59	69,68	7,66		

* $p < 0,05$

Araştırmaya dahil edilen ebeveynlerin daha önce çocuk istismarı konusu üzerine bilgi edinme göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması Tablo 15.'te verilmiştir.

Tablo 15. incelendiğinde ebeveynlerin daha önce çocuk istismarı konusu üzerine bilgi edinme göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farkın olduğu saptanmış olup, daha önce çocuk istismarı konusu üzerine bilgi alan ebeveynlerin Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanları, bilgi almayanlara göre yüksektir.

Tablo 16. Ebeveynlerin çocukken istismara maruz kalma göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması (N=483)

Çocukken istismara maruz kalma	n	$\bar{x}$	s	t	p
Maruz kalan	118	76,95	8,56	5,134	0,000*
Maruz kalmayan	365	72,11	9,00		

* $p < 0,05$

Tablo 16.'da ebeveynlerin çocukken istismara maruz kalma göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması için yapılan bağımsız örneklem t testinden elde edilen bulgular verilmiştir.

Tablo 16. incelendiğinde ebeveynlerin çocukken istismara maruz kalma göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir fark olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Çocukken maruz kalan ebeveynlerin Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeğinden aldıkları puanların daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

5. TARTIŞMA

Bu araştırmada ebeveynlerin sosyo-demografik özellikleri, istismar karşısındaki tutumları ve bilgi düzeyleri gibi değişkenlerin; ebeveynlerin çocuk istismarı ve ihmaline karşı farkındalık düzeyleri ile ilişkisi incelenmiştir. Elde edilen bulgular bu bölümde tartışılmıştır.

Araştırmada kullanılan Ebeveynlere Yönelik İstismar Farkındalık Ölçeği'nin geçerlilik güvenilirlik testi yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek amacıyla Cronbach Alfa güvenilirliği ve "test tekrar test" tekniği kullanılmıştır. Elde edilen 0.799 güvenilirlik katsayısı ölçeğin kullanımının yeterli ve güvenli olduğunu göstermiştir.

5.1.Ebeveynlerin Sosyodemografik Özelliklerine Göre Aldıkları Sonuçlar

Ebeveynlerin yaş gruplarına göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. 41 yaş ve üzeri yaş grubunda olan ebeveynlerin, Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği'nden diğer yaş gruplarına göre daha düşük puan aldığı saptanmıştır. Bu durum 41 yaş üzeri ebeveynlerde istismar farkındalık düzeyinin diğer yaş gruplarındaki ebeveynlere göre daha düşük olduğunu göstermiştir.

Araştırmada ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarı ile demografik değişkenler arasındaki ilişkilere yönelik ulaşılmış olan bulgulardan olan ebeveynlerin istismar farkındalık ölçeğinden almış oldukları puanların yaşlarına göre anlamlı bir farkındalık göstermesi sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan literatür çalışmasında araştırmayı destekleyen çalışmaların olduğu görülmüştür. Araştırmada istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farkındalığın çıkması, 41 yaş grubundaki ebeveynlerin ise düşük farkındalığa sahip olması yönünde bulgulara ulaşılmıştır. Güler ve arkadaşları (2002) yapmış olduğu çalışmada 35 yaş ve üzerindeki annelerin çocuklarına yönelik istismar potansiyelinin daha fazla olduğu yönünde bulgulara ulaşılmıştır. Bu nedenle 35 yaş ve üzerindeki annelerin çocuklarına yönelik istismar potansiyelinin olması Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanlarına göre 41 yaş ve üzerindeki ebeveynlerin farkındalık

düzeyinin düşük olmasını destekler niteliktedir. Çalışmada ulaşılan bulguların literatürdeki çalışmalarla benzer olduğu görülüp çalışmayı destekler nitelikte olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı şekilde, Kaya (2010) yaptığı araştırmasında bu sonucu desteklemekte olup ebeveynlerin yaşının yükselmesiyle, ebeveynlerin aşırı koruyucu tutumunun azaldığını gözlemleyerek doğrudan bir ilişkisi olduğunu ortaya çıkarmıştır. Ebeveynlerin yaşları yükseldikçe çocuklarına karşı tutumlarında daha hoşgörülü davrandıkları söylenebilir. Araştırma sonucundan farklı olarak Özyürek (2004), araştırmasında ebeveyn tutumlarının yaşa göre değişmediğini vurgulamaktadır.

Ebeveynlerin istismar farkındalığı konusunda, Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği 'ne göre ortaya çıkan bulgulardan biriside ebeveynlerin eğitim durumu ile ilgilidir. Ebeveynlerin eğitim durumları dikkate alındığında üniversite mezunu olan ebeveynlerin Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanları ilköğretim ve lise mezunu olan ebeveynlere göre daha yüksektir. Ayrıca lise mezunu olan ebeveynlerin Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeğinden ilköğretim mezunu olanlara göre daha yüksek puan olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar doğrultusunda eğitim seviyesi düşük olan ebeveynlerde istismar farkındalığının daha düşük olduğu söylenebilir.

Ebeveynlerin istismar farkındalıkları ve eğitim durumları arasında anlamlı ve doğrudan bir ilişki vardır. Eğitim düzeyi yüksek olan ebeveynlerin, eğitim düzeyi düşük olan ebeveynlere göre istismar farkındalıkları daha yüksek çıkmıştır. Ebeveynlerin eğitim düzeyinin artması, ebeveynlerin istismar potansiyellerini azaltmaktadır. Literatürdeki birçok çalışma bulgumuzu desteklemektedir. Bilgen ve Karasu (2017) “toplumdaki bireylerin çocuk ihmali ve istismarına yönelik bilgi ve görüşleri”yle ilgili yapmış olduğu çalışmasında ebeveynlerin eğitim seviyesinin artması çocuk ihmal ve istismarına yönelik bilgi ve farkındalığının arttığı sonucunu ortaya çıkarmıştır. Babaların 4-6 yaş grubundaki çocuklarıyla ilişkisinin incelendiği bir çalışmada ise; babanın eğitim durumunun yüksek olması ve artması, çocuk ile baba arasındaki ilişkiyi olumlu yönde etkilediğini ortaya koymuştur (Uzun, 2019). Bazı çalışmalarda da ise çocuk istismarının eğitilmiş aile yapılarında da görülmekte olup, eğitilmiş ebeveynlerinde çocuklarını istismar ettiği yönünde bulgulara ulaşılmıştır (Pekdoğan, 2018).

Ebeveynlerin, istismar farkındalığı konusunda ortaya çıkan bulgulardan biriside medeni durumları ile ilgilidir. Ebeveynlerin medeni durumuna ve evlilik süresine göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı belirlenmiştir. Çalışmamızda ebeveynlerin istismar farkındalığı ile medeni durum ve evlilik süresi arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Literatürde bu bulguyu destekleyen çalışmalar mevcuttur (İşmen, 2004). Boşanmış ebeveyn, eşi vefat etmiş ebeveyn ve tek ebeveynlerin çocuk ihmal ve istismarına yönelik bir risk faktörü olarak belirlenmiştir (Polat,2007). Literatürdeki çalışmaların bu bulguyu destekler nitelikte olduğu görülmektedir Araştırmada ortaya çıkan bulgulardan bir diğeri boşanan ya da eşini kaybeden ebeveyn sayısının düşük olması sebebiyle değişkenler arası doğrudan bir değerlendirmenin yapılmasını sağlıklı kılmayacağı öngörülmektedir.

5.2.Ebeveynlerin İstismar Farkındalık Ölçeğinden Aldıkları Sonuçlar

Çalışan ebeveynlerin EİİFÖ'den aldıkları puanlar, çalışmayanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Bu durum çalışan ebeveynlerin istismar farkındalığının daha yüksek olduğunu göstermiştir. Özcan ve arkadaşları (2017) tarafından yapılan çalışmada literatürde ulaşılan bilgilere göre de çalışmayan ebeveynlerin çocuk istismarına yönelik potansiyelinin daha yüksek düzeyde olduğu yönünde bulgulara ulaşılmıştır. Çocuklarını istismar eden ebeveynlerin çoğunun sosyo-ekonomik durumlarının düşük olduğu ve çalışmadığı görülmektedir (Saribeyoğlu, 2007). Çalışan ebeveynlerin ekonomik olarak aileye katkıda bulunması, ailenin gelişimsel düzeyine katkı sağlayarak aile yapısında oluşacak endişeyi ve stres düzeyini azaltarak ebeveynlerin istismar potansiyelini düşüreceği yönünde bulgulara ulaşılmıştır. Çalışan ebeveynlerin mesleki olarak sınıflandırılmaması fakat çalışan ebeveynlerin çalışmayan ebeveynlere göre daha fazla olması iki grup arasında da istismar farkındalıklarının benzer düzeyde olduğunu ortaya çıkarmıştır. Özben ve Argun (2002) çalışmayan annelerin, çalışan annelere oranla aşırı kontrolcü davranışta bulunduğunu belirlemişlerdir. Özyürek (2004) çalışmasında çalışmayan annelerin çalışan annelere göre daha koruyucu tutum sergilediklerini bildirmiştir. Özyürek ve Şahin (2005), Şanlı (2007) çalışmalarında ev hanımlarının çalışan annelere göre daha koruyucu bir tutuma sahip olduklarını söylemiştir. Bunun

sebebinin ise annelerin eğitim düzeyinin artması, iş yerinde diğer bireylerle etkileşim halinde olması yeniliğe açık bireylerle bir arada olmalarından dolayı çocuğa yönelik tutumlarının değişmesinin daha kolay olduğunu düşündürmektedir.

Livanage, Prince ve Scott (2003) çalışmasında 4-6 yaş arası çocukların davranış problemleri ile anne- çocuk etkileşimleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Sonucunda Kerr, Lopez, Olson ve Sameroff (2004) 4-6 yaş arası çocuklardaki davranış problemlerini değerlendirmek için yaptıkları araştırmada ebeveynlerin disiplin yöntemleri ile çocuğun davranışlarını ilişkilendirmişlerdir. Ebeveynin çocuğa karşı ilgili olduğu aile yapılarında fiziksel şiddetin çok az olduğu ve daha az olumsuz davranışsal problemlerin görüldüğünü bulmuşlardır Sertbaş (2006) çalışmasında ebeveyn farkındalıkları ile çocuklarda görülen olumsuz davranış problemlerinin ilişkili olduğunu saptamıştır. Kwon (2007) deki çalışmasında ebeveynler arasından yüksek stres düzeyde olanların 4-6 yaş arası çocuklarına olumsuz davranışta bulduklarında çocuklarda davranış ve uyum problemlerine sebep olduğunu söylemekte ve araştırma sonucunu desteklemektedir. Bu araştırmalardan farklı olarak Kaya (2003) yaptığı çalışmada ebeveyn farkındalıkları ve tutumları ile çocuklarda görülen davranış problemleri arasında bir ilişki bulamamıştır.

Diğer bir kriter olan çocuk sahibi olmayı bilinçli olarak tercih etme durumuna göre, bilinçli tercih yapan ebeveynlerin Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeğinden daha yüksek puan aldıkları belirlenmiştir. Çıkan sonuçlar bilinçli tercihle çocuk sahibi olan ebeveynlerin istismar farkındalığının daha yüksek olduğunu göstermiştir.

Ebeveynlerin istismar farkındalık konusunda ortaya çıkan bulgularından biriside algıladıkları gelir düzeyi ile ilgilidir. Araştırma bulgularına göre, ebeveynlerin istismar farkındalıkları algılanan gelir düzeyine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermektedir. Gelirleri giderlerinden fazla ve gelirleri giderlerine denk olan ebeveynlerin istismar farkındalıkları, gelirleri giderlerinden az olan ebeveynlere göre daha yüksektir. Literatürdeki birçok çalışma bu bulguyu destekler niteliktedir. İzmirli ve arkadaşları (2000), 150 ebeveynle yaptıkları cinsel istismar konulu çalışmada sosyo ekonomik durumla cinsel istismar farkındalığının paralel artış gösterdiği sonucuna ulaşmışlardır. (Pulling ve arkadaşları 2008). Berger'ın (2005) araştırmasında düşük sosyo ekonomik durumun özellikle yalnız ebeveynlerde çocuk istismarını arttırdığı gözlemlenmiştir. Buna karşın Berkmen ve Okray'ın (2015) istismar üzerine çocuklarla

yaptıkları çalışmada ebeveynlerin ekonomik durumun ve eğitim seviyeleri ile çocuk istismarı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu duruma çocukların ebeveynlerine olan sevgilerinin ve kötü muameleyi istismar olarak değerlendirmemelerinin sebep olabileceğini düşünmüşlerdir. Çalışma sonuçlarına göre ebeveynlerin ekonomik düzeyi çocuk istismarı konusunda ayırt edici bir etkidir. Araştırma sonuçlarına göre düşük gelir düzeyli ebeveynler, yüksek gelir düzeyli ebeveynlere göre daha yüksek istismar eğilimine sahiptir. Yapılan diğer çalışmalar da ekonomik etkenlerin istismar oranını arttıran önemli bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır. (İzmirli, Sur ve Polat, 2000; Öncü, Kurt, Esenay ve Özer,2012; Pekdoğan, 2016). Richman (1977) yaptığı araştırmasında çocuklardaki davranış ve uyum problemlerinin ebeveynleri ile olan olumsuz etkileşimlerinin, sosyo-ekonomik kaynakların yetersizliğinin neden olduğunu söylemiştir.

Ebeveynlerde istismar farkındalığı konulu çalışmamızın bir diğer faktörü de aile türüdür. Yapılan çalışmada aile türü ile çocuk istismar farkındalığı arasında anlamlı bir istatistiksel ilişki gözlenmemiştir. Benzer şekilde yapılan farklı bir araştırma sonuçlarına göre de annelerin çocuk istismarı potansiyelleri ile aile türü arasında anlamlı bir ilişki gözlenmemiştir. (Bilgen ve Karasu 2017) Buna karşın yapılan bazı çalışmalarda ailedeki birey sayısının istismar potansiyelini arttıran bir unsur olduğu sonucuna ulaşılmıştır. (İşmen 2004, Özcan ve ark 2017). Bilir'in (1991) 16100 çocukla yaptığı bir çalışmada geniş ve çekirdek ailelere sahip çocukların bulunduğu aile yapılarında çocuğa yönelik istismar oranları birbirine yakın oranda bulunmuştur. Aile yapısından biri olan geniş ailelerdeki istismar oranları küçük bir farkla fazla bulunduğu ortaya çıkmıştır. Buna karşın farklı bir çalışma çocuk istismar vakalarının %71'inin çekirdek aileye sahip aile yapılarında gerçekleştiğini göstermiştir. (Gökler 2007). Günümüzde geniş aile yapılarının oranı geçmişe oranla oldukça azalmıştır. Güncel çalışmalar göz önünde bulundurulduğunda yapılan çalışmalara göre geniş aile yapısının stres düzeyini arttırarak çocuk ihmal ve istismarını tetikleyebileceğini yönünde görüş ortaya çıkarmıştır. Karşıt olarak geniş ailenin oluşturduğu aile üyeleri arasındaki destek ve etkileşim bazı durumlarda çocuk istismarının önüne geçmektedir. Bilir (1991) 16100 çocukla yaptığı bir çalışmasının sonucunda ihmal ve istismara maruz kalan çocukların %36'sı geniş aile yapısına, %32,8'i çekirdek aile yapısına sahiptir. Ülkemizde yapılan başka bir çalışmada ise çocuk istismarı tanısı alan vakaların %71'inin çekirdek aile yapısına sahip olduğu görülmüştür (Gökler 2007).

Ebeveynlerin istismar farkındalık konusunda araştırma kriterlerinden bazıları da çocuk sayısı ve evde kalan kişi sayısıdır. Kullandığımız ölçekte bu kriterlerle ilgili anlamlı bir istatistiksel sonuç çıkmamasıyla birlikte literatürde bu kriterler üzerine birçok araştırma mevcuttur. Bu kriterlerin istismar farkındalığı üzerine etkisi için yapılan literatür taramasına göre çocuk sayısı arttıkça ebeveynlerin istismar potansiyelleri artmakta, istismar farkındalıkları azalmaktadır. (Pekdoğan, 2018). Ailenin büyümesiyle ebeveynlerin çocuğa yönelik şiddet davranışı sergilediği artmakta, çocuklar daha çok ihmal ve istismara maruz kalmaktadırlar (Horton ve Cruise 2001). Çocuk sayısının fazla olduğu ailelerde istismar unsurunun fazla olmasının nedeni ekonomik stres olarak görülmektedir (Straus ve ark 2007 akt. Tuna 2010). Bu çalışmada alınan bulgulara göre ebeveynlerin zorlandığı konulardan biride ekonomik zorlukların olması, literatürde ki araştırmalarla aynı nitelik taşıdığını göstermektedir. Aile yapısında çocuk sayısı arttıkça ebeveynlerin çocuklara göstereceği duygusal davranışlar ve çocuğa yönelik çocuk bakımı, ilgi azalmakta; sorumluluklar arttığı için, ebeveynlerin endişe düzeyi artmakta ve bu anne babada kaygı yaratmaktadır. Danacı (2016) yapmış olduğu çalışma sonucunda evde yaşayan kişi sayısının fazla olmasının, istismar olasılığını arttırdığı görüşüne varmıştır. Bu durum çocuk sayısının artması ile ebeveynlerin çocuklarına vereceği ilginin azalması ve aile üyelerinin fazla olması ile ebeveynlerin evdeki iş yükünün artarak daha fazla strese bulunmalarından kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Bunun sonucunda ebeveynlerin stres düzeyinin artmasıyla birlikte çocuğa yönelik istismar potansiyelinin artması ihtimalini yükseltebilmektedir. Ailede ki çocuk sayısı fazla olan ebeveynler, kendilerine zaman ayıramamaktadırlar. Ailede çocuk sayısı fazla olan ebeveynlerin istismar farkındalıklarının, çocuk sayısı az olan ebeveynlere göre düşük olması bu sebeplere göre oluşabilmektedir.

Araştırmanın bir diğer kriteri de ebeveynlerin daha önceden çocuk ihmal ve istismarı konusunda bilgi sahibi olup olmamalarıdır. Daha önce bilgi sahibi olmakla Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmuş olup, daha önce çocuk istismarı konusu üzerine bilgi alan ebeveynlerin Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanları, bilgi almayanlara göre yüksektir. Yapılan çalışmaların bu bulguyu destekler nitelikte olduğu görülmüştür. Beyazıt (2017) çocuk ihmal ve istismarı konusunda eğitim alan ailelerin ve çocukla

etkileşimi olan çocuk alanında çalışan diğer meslek elemanlarının da çocuğa yönelik istismar farkındalıklarını pozitif yönde etkilemektedir.

Kural (2015) çocuk istismarı farkındalık çalışmalarını toplumsal olarak ele almıştır. İsrail de yapılan bir araştırmada toplumun istismar konusuna bakış açısının değiştirilmesiyle birlikte, cinsel istismar vakalarında azalmanın olduğu tespit edilmiştir (Itzhaky ve York 2001). Dryden (2005) çocuk ihmal ve istismarının uzun yıllar devam eden ve devam edecek olan sarsıcı bir etkisinin olduğunu, ebeveynler tarafından çocuklara aktarılan bu davranışın sadece eğitim yolu ile çözülebileceğini belirtmiştir. Bulgulara göre ebeveynlerin eğitim alanlarının sayısı almayanlara göre daha yüksek çıkmıştır. Keser ve arkadaşlarının (2010) ebeveynlerin çocuk ihmal ve istismar konusunda yapmış olduğu bir çalışmada, katılımcıların bilgi düzeyinin incelendiğinde ebeveynlerden çoğunun bu konuda eğitim almadıkları tespit edilmiştir. Bu araştırmaya göre literatür incelendiğinde günümüzde de çocuk ihmal ve istismarı konusunda farkındalık potansiyelinin artmasıyla birlikte ebeveynlerin bu konuda araştırma yaptıkları ve dikkat ettikleri görülmüştür. Bizim çalışmamızda ise ebeveynlerin daha önceden bilgi sahibi olması, bilgi sahibi olmayan ebeveynlere göre fazla olması bakımından yapılan literatür çalışması bulguları destekler niteliktedir.

Çeçen'e (2007) göre, gelişmiş ülkelerde bireylerin küçük yaşlardan başlayarak cinsel istismardan korunabilmeleri ve gereken önlemleri almaları için kişisel güvenlik, iyi dokunuş kötü dokunuş gibi okul temelli eğitim programları uygulanarak, çocukları cinsel istismara karşı uyanık, bilinçli ve donanımlı olmalarının sağlanması hedeflenmektedir.

Bu çalışmayla çocuğun küçük yaşta bilgilendirilmesi hedeflenerek yetişkinlik dönemine ve ebeveynlik dönemine katkı sağlanacağı düşünülmektedir. Ersoy ve Özkan (2017) tarafından yapılan araştırmada, ebeveynlerin çocuğa yönelik cinsel istismara bakışlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu araştırmada ebeveynlerin iyi ve kötü dokunmayı bilme, çocukları cinsel istismardan koruma ve çocukların cinsel istismara uğrama durumunda kimden yardım isteyeceklerini bilme konularında çoğunun eksik ve yanlış bilgiye sahip oldukları görülmüştür. Çalışma kapsamında yapılan araştırmalar bizim bulgularımızı destekler nitelik taşımaktadır.

Çocukluk döneminde ebeveynleri tarafından istismara uğradığını düşünen ebeveynlerin sayısının, çocukken istismara uğramayan ebeveynlere göre daha düşük olduğu görülmüştür. Yanı sıra ebeveynlerin çocukken istismara maruz kalma durumuna göre Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir fark olduğu belirlenmiştir. Çocukken maruz kalan ebeveynlerin Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeğinden aldıkları puanların daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Literatürde, çocuk ihmal ve istismarının ebeveynlerden çocuklara aktarılan bir davranış olduğu bu davranışların bir kısır döngü haline geldiği yönünde bilgi ve çalışmalar mevcuttur (Beyazıt, 2018). Ek olarak çocuk ihmal ve istismarının her aile ortamında görülen bir davranış olduğu çalışmamızın bulgularıyla benzer nitelik taşıdığını göstermektedir. Bu çalışmada ebeveynlerin çocukken maruz kaldığı istismar türünden en yaygın olanı fiziksel istismardır. Fiziksel istismarın en yaygın istismar biçimi olması, istismarın yapılan araştırmalarda kuşaktan kuşağa aktarılmasıyla birlikte bu davranışın çocuğa yönelik istismar potansiyelinin en yaygın biçimi olabileceğini düşündürmektedir. Literatür incelendiğinde ulaşılan sonuca yakın bulgular olduğu görülmektedir. Bulut (2007) anneler üzerinde yaptığı bir çalışmada annelerin %78'inin çocuğuna fiziksel istismar davranışında bulunduğunu rapor etmektedir. Benzer şekilde Güler ve arkadaşları (2002) yapmış oldukları çalışma sonucunda ebeveynlerin %90'ının çocuklarını ihmal ve istismar ettiklerini rapor etmişlerdir. Bu oranın yüksek olmasının nedenleri arasında ebeveynlere yönelik bu alanda yapılan bilinçlendirme çalışmalarının yetersiz olması olduğu düşünülmektedir. Literatürde, geçmişteki istismar öyküsünün istismar potansiyelini arttırdığı, çocukluk çağında yaşanan istismarın kuşaktan kuşağa aktarılacak bir kısır döngü haline geldiğine yönelik bilgi ve araştırmalar mevcuttur (Milner ve ark. 1990, Rayens ve ark 1998, Devci ve Açık 2003, Dryden 2005, Tuna 2010, Dottan ve Harel 2014, Can ve Beyazıt 2018).

Çocuk yetiştirirken en zorlanılan faktörün güvenlik faktörü olması çocuk istismarı konusundaki bilincin önemini vurgulamaktadır. Yapılan araştırmalarda güvenlik problemlerinin yaygın sebeplerinden birinin de çocuk istismarı olduğu ortaya çıkmaktadır. Ebeveynlerde çocuk istismarı farkındalığının oluşması güvenlik kaygılarının engellenmesinde fayda sağlayacaktır. Ek olarak eğitim ve ekonomik faktörler ebeveynlerin çocuk yetiştirirken zorlandığı alanlardandır. Yaş, cinsiyet gibi faktörlerin dışında eğitim seviyesi ve ekonomik durum faktörleri hem doğrudan hem de

dolaylı olarak ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarına karşı farkındalık düzeylerini etkilemektedir. Bu sebeple araştırmada farkındalık düzeyini etkileyen en belirgin faktörlerin ekonomik düzey ve eğitim seviyesi olduğu çıkarımı yapılmıştır. Araştırma sonucunda çıkan yaygın problemlerden biri olan ekonomik problemler çocuk sayısı ve evde yaşayan kişi sayısı fazla olan ve eğitim seviyesi düşük olan ebeveynlerdeki farkındalık seviyesinin düşük olmasıyla ilişkilendirilmektedir. Ayrıca yine yaygın problemlerden olan eğitim konusu, ebeveynin eğitim seviyesinin düşük olması ve daha önce istismar ve ihmal konusunda bilgi sahibi olmamasıyla doğrudan bağlantılıdır. Bu sebeple farkındalık ölçeğinin sonucunda çıkan genel problemlerin birçoğu eğitim seviyesi ve ekonomik etkenlerle paralel olarak değişmekte olup birbirlerini de etkilemektedir. Çalışma sonucunda istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar sunan verilerin birçoğu bu iki faktöre dayanmaktadır. Araştırma sonucunda çocuğun cinsiyeti, ebeveyn cinsiyeti, ebeveynin medeni durumu ve evlilik süresi gibi birçok faktörün istatistiksel olarak anlamlı bir fark oluşturmaması her aile yapısında ve ebeveynde çocuk ihmali ve istismarının gerçekteşebileceğini göstermiştir. Diğer faktörlerin anlamlı bir farklılığa sebep olmaması istismarı önlemek için eğitimin en ihtiyaç duyulan etken olduğunu öne çıkarmaktadır. Bununla ilişkili olarak ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarı konusunda önceden bilgi aldıkları en yaygın faktörün ‘internet’ olduğu gözlenmiştir. İnternet aracılığıyla bu konuda araştırma yapılması ebeveynlerin kendi başlarına farkındalık düzeylerini arttırma eğiliminde olmalarıyla ilişkilendirilmiştir. Ayrıca internet faktörünün öne çıkması farkındalık oluşumunda internet kaynaklarının önemini göstermektedir. Eğitim konusundaki ihtiyacın karşılanması için internet kanalını daha aktif kullanmak ebeveynlere yardımcı olabilir.

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

6.1. SONUÇ

Toplumun en küçük yapı taşı olan aile, çocuğun hayatını etkileyen en önemli unsurlardan biridir. Ailenin yapısında meydana gelen olumlu ve olumsuz etkilerden özelde çocuklar genelde ise toplum etkilenmektedir.

Aile yapısı, psiko-sosyal yönden gelişen çocuğun en çok etkileşim içerisinde olduğu bir yerdir. Aile bütünlüğünde bozulma ya da ebeveynlerin çocukla etkileşimlerinin yeterli düzeyde olmaması gibi etkenler çocuğun fiziksel, duygusal, cinsel ve sosyal yönden gelişimini olumsuz etkilemektedir. Gelişme sürecinde olan çocukların değişim sürecine önemli ölçüde zarar verip ve sonucunda onarılması güç problemlere yol açabilmektedir. Aile bütünlüğünde meydana gelen olumsuz etmenlerin ortaya çıkardığı sonuçlar yetişkinlik döneminde çocuğu etkilemekte ve etkileri yaşam boyu sürmektedir. Ebeveynler, çocukların büyüme, gelişme ve öğrenme süreçlerinde rol model aldıkları faktörlerdendir.

Bu çalışmada, ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarına yönelik farkındalıklarının cinsiyet, yaş, eğitim durumu, gelir düzeyi, çalışma durumu ve ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarı konusunda eğitim alma durumlarına göre bir farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Bu çalışmanın sonucunda ebeveynlerin çocuk ihmal ve istismarı konusundaki farkındalıklarını belirlemeye yönelik tutumlarının değerlendirilmesi çalışılmıştır.

Çalışma sonucunda elde edilen verilere göre araştırmaya katılan ebeveynlerin Ebeveynler için İstismar Farkındalık Ölçeği puanları ile ölçeğin tüm alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü korelasyonlar tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında katılım gösteren ‘kadın ebeveynler’in oranı, ‘erkek ebeveynler’in oranına göre daha yüksektir. Ölçek 4-6 yaş grubu çocukları kapsadığı için ‘41 yaş ve üstü ebeveynler’in katılım oranı ebeveynlerin ‘yaşları’ ve belirli yaştan sonra çocuk doğurma potansiyellerinin kısıtlanması sebebiyle bu yaş grubunun daha az katılım gösterdiğini düşündürebilmektedir.

Ebeveynlerin eğitim durumuna bakıldığında en fazla ‘üniversite’ devamında ‘lise’, en az ise ‘ilköğretim’ düzeyinden katılım olduğu görülmektedir. Ebeveynleri eğitim

durumlarının katılımı etkilediğini düşündürmektedir. Eğitim durumu yüksek olan ebeveynlerin araştırmaya katılım oranı daha yüksektir. Bu durum eğitim düzeyi yüksek olan ebeveynlerin istismar farkındalıklarının yüksek olduğunu ve istismara yönelik konularla etkileşim içinde olduklarını düşündürebilmektedir. Ebeveynlerin ‘çocuk sayısının’ı yüksek oranla ‘2 çocuk’ takip etmekle birlikte, sonrasında ‘1 çocuk’ takip etmektedir. Ebeveynlerin ‘üç ve daha fazla’ çocuk sayısının diğerlerine göre daha az olduğu belirlenmiştir. Bu durum çocuk sayısının daha fazla olduğu ailelerde çocukları ihmal ve istismar etme potansiyellerinin daha fazla olduğunu düşündürebilmektedir. Çocuk sayısı fazla olan aile yapılarında her çocukla ayrı ilgilenilmesini düşündürdüğü için çocuk ihmalinin yüksek olabileceğini de düşündürmektedir. Ebeveynlerin çoğu ‘çocuk sahibi’ olmayı ‘bilinçli’ olarak tercih etmektedir. Bu durum aynı zamanda ‘çocuk sahibi’ olmak için hazırlıklı olmayı düşündürdüğünden ‘istismar farkındalığı’ konusunda da ‘bilinçli’ olduklarını düşündürmektedir. Sonuç olarak ebeveynlerin ‘istismar farkındalık’ potansiyellerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Ebeveynlerin ‘çocuğun bakımı’ndan kendileri sorumlu olduğu konusunda daha çok katılım göstermektedir. Bu durum ‘istismar’a yönelik ‘güven’ konusunda endişe duyulduğunu düşündürmektedir. Bu bağlamda ebeveynlerin ‘çalışma durumu’na bakıldığında, ‘çalışmayan ebeveynler’in daha az olduğu görülmektedir. Bunun sorucunda çocuğun sorumluluğunun kendilerine ait olması ‘çocuğun bakımı’nda ebeveynlerin, topluma karşı ‘güven’ kaybı yaşadığını düşündürmektedir. Bu nedenle ebeveynlerin ‘istismar farkındalığının’ yüksek olduğunu düşündürebilmektedir. Aynı zamanda ebeveynlerdeki ‘güven’ faktörü ebeveynlerde stres yaratarak, çocukları istekleri konusunda kısıtlayabilecekleri yönünde bir durumun ortaya çıkmasına sebep olabilecektir. Bu faktörler çocuk üzerinde kısıtlamaları meydana getirebileceğinden ‘çocuğun disiplini’ konusunda da ebeveynlerin zorlandığı noktalardan ‘disiplin’ etkeninin doğmasına sebep olacaktır. Ebeveynlerin ‘çocuğun sorumluluğu’nda yalnızca eşlerinin destek olması ebeveynler arasındaki etkileşimin yüksek olduğunu düşündürmektedir. Bu durum çocuk için düzenli bir aile yapısında kalıp sosyal yönden olumlu etkilere sahip bir yaşam sürdürebileceğini düşündürebilmektedir. Çalışan ve aynı zamanda çocuğun bakımından sorumlu olan ebeveynlerin çocukları ‘ihmal’ etme durumlarının yüksek olabileceğini düşündürmektedir. Literatürde benzer nitelik taşıyan bazı çalışmalar, ebeveynlerin kendilerine zaman ayıramadıklarından yakındığını ve çocuklarına da yeterli zaman

ayıramadıklarını belirtmişlerdir. Çocukla yeterince ilgilenilmemesi bakımından; ebeveynlerin çocuk 'ihmal'i ve 'istismar'ı konusundaki potansiyellerinin düşük olduğunu göstermektedir. Ebeveynlerin çocuk yetiştirirken zorlandığı konulardan en yaygını 'güvenlik' bir diğeri ise 'dsiplin' faktörleridir. Bu durum ebeveynlerin çocuk istismarı konusundaki 'endişe'lerini öne çıkarmakta olup çocuğun 'dsiplin'i konusunda yeterli olmadıklarını göstermektedir. Ebeveynler çocuğun 'dsipli'i konusunda yetersiz kalıp 'güven' konusunda endişe duymaktadır. Bu durum 'istismar' ve 'ihmal' potansiyellerinin düşük olduğunu düşündürmektedir. Araştırma kapsamında 'istismar' konusunda 'önceden bilgi sahibi olan' ebeveynlerin oranı 'önceden bilgi sahibi olmayan' ebeveynlere göre daha yüksektir. Bu durum değerlendirildiğinde 'çocuk sahibi olmayı' bilinçli tercih eden ebeveynlerin sayısının fazla olması 'istismar' konusunda önceden bilgi sahibi olmaları sebebiyle anlamlı bir farkındalığın olduğunu düşündürmektedir. Ebeveynlerin 'çocukken istismara maruz kalma' oranı kalmayanlara göre daha düşüktür. Bu durum her ne kadar olsa da 'istismar'ın her ale yapısında görülebildiğini düşündürmektedir. Katılımcıların 'fiziksel istismar'a maruz kalma durumları diğeri istismar türlerine göre daha yaygındır

Bu durum incelendiğinde literatürdeki bazı çalışmalarla benzer nitelik taşıdığı görülmektedir. Literatürdeki bazı çalışmalar 'fiziksel istismar'ın paralelinde 'cinsel istismar'ın görüldüğünü saldırganın istismar mağdurunu zorladığını mağdurun buna tepki göstermesiyle de 'fiziksel istismar'a maruz bıraktığı yönündedir. Bunun sonucunda çocukluk döneminde ebeveynlerin aynı zamanda da 'cinsel istismar'a da maruz kalmış olabileceğini düşündürebilmektedir. Buna bağlı olarak 'fiziksel istismar'ın yaygın olarak çıkması, fiziksel istismarı yaşayan mağdurların cinsel istismarı da birlikte yaşamış olabileceği sonucu 'cinsel istismar'ın halen bir tabu olarak kalmasını ve konuşulabilirliğinin az olduğunu göstermektedir.

6.2.ÖNERİLER

- Ebeveynlerin istismar farkındalığı üzerine çocuk ihmali ve istismarına yönelik eğitim almalarının önemi ortaya çıkmıştır. Bu bakımdan çocuğa yönelik ihmal ve istismar konusunda daha önce bilgi sahibi olmayan ebeveynlerin multidisipliner bir eğitim programıyla istismara yönelik bilgi ve farkındalık düzeyleri artırılabilir.
- Belediyeler tarafından il, ilçe ve kasabalarda çeşitli eğitimler düzenlenerek toplumun çocuk ihmali ve istismarı konusunda farkındalığı ve duyarlılığı artırılabilir.
- Ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarına yönelik risk faktörlerini azaltmak için, evliliğe yönelik programlar, çocuk sahibi olmaya yönelik programlar ve ebeveyn olmaya yönelik eğitim programları düzenlenebilir.
- Çocuğa yönelik ihmal ve istismarı önleyebilmek adına, ihmal ve istismarı ortaya çıkaran nedenler üzerinde durulup, aile yapısında risk taşıyan ailelere ihmal ve istismara yönelik eğitim çalışmaları artırılabilir. Ebeveynlere farkındalık kazandırılarak riskleri ortadan kaldırmaya yönelik destek sağlanabilir.
- Çocuğun gelişimi göz önünde bulundurularak çocuğa yönelik mahremiyet eğitimi verilebilir.
- İhmal ve istismara maruz kalan çocuğa yönelik, koruyucu ve önleyici çalışmaların yanı sıra bir de güçlendirme çalışmaları yapılabilir.
- Çocuk sayısının ve aile üyelerinin fazla olduğu aile yapılarında, ebeveynlerin çocuğa yönelik ihmal ve istismar potansiyellerinin fazla olduğu görülmüştür. Bu aile yapılarında bu ihtimali güçlendiren nedenler varsa aile üyeleri yakından takip edilmeli ve çocuğa yönelik koruyucu çalışmalar düzenlenmeli.

KAYNAKLAR

- Ağırtan, C. A., Akar, T., Akbas, S., Akdur, R., Aydın, C., Aytar, G ve ark. (2009). Establishment of Interdisciplinary Child Protection Teams in Turkey 2002–2006: Identifying the Strongest Link Can Make a Difference. *Child Abuse & Neglect*, 33(4), 247-255.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2013). Türkiye aile yapısı araştırması, tespitler ve öneriler. Ankara.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2015). Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne Bağlı Olan Kurumlar ve Bakılan Çocukların İstatistik Verileri. ErişimAdresi:[<http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/data/544e2899369dc318044059c3/May%C4%B1s.pdf>]. Erişim Tarihi: 20.04.2020.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (Tarihsiz). 2015 Yılı idare faaliyet raporu. Ankara.
- Aile, Çocuk, Şiddet. (2014). Türkiye'de 0-8 yaş arası çocuğa yönelik aile içi Şiddet araştırması.
- Akbaş, T. (2001). Kız ve erkek çocuklarına yönelik cinsel tacizler. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Yüksekokulu Dergisi*, 7(7), 58-76.
- Akbaş, T. ve Sanberk, İ. (2011). *Çocuklara yönelik cinsel taciz ve koruyucu eğitim*. (1. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Akduman, G.G., Ruban, C., Akduman, B., Korkusuz, İ. (2005). Çocuk ve Cinsel İstismar, *Adli Psikiyatri Dergisi*, 3(1), 99-114.
- Aldrich Lecture, Pediatrics, 62(3): 382-389.
- Alikaşıfoğlu, M., Erginöz, E., Ercan, O., Albayrak-Kaymak, D., Uysal, O., İlter, O. (2006).
- American Academy of Pediatrics Committee on Child Abuse and Neglect, (1991). *Guidelines for the evaluation of sexual abuse in children Pediatrics*, 87, 254–260.
- American Academy of Pediatrics. Committee on Psychosocial Aspects of Child and Family Health, (1998). *Guidance for effective discipline Pediatrics*, 101 (4), 723–728.
- Amerikan Psikiyatri Birliği, *Ruhsal Bozuklukların Tanımsal ve Sayımsal Elkitabı* (2013)., Beşinci Baskı (DSM-5) Tanı Ölçütleri Başvuru El Kitabı'ndan, ev. Köroğlu, E.Hekimler Yayın Birliği, Ankara.
- Aral, N. (1997). *Fiziksel İstismar ve Çocuk*. Ankara: Tek Işık Web Ofset Tesisleri.
- Bahar, G., Savaş, H. A., ve Bahar, A. (2009). Çocuk İstismarı ve İhmali: Bir Gözden Geçirme. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4(12), 51-65.
- Baker, A.W. ve Duncan, S.P. (1985). Child Sexual Abuse: A study of Prevalence in Great Britain, *Child Abuse & Neglect*, 9(4), 457-467.
- Baumrind D (1995). *Child Maltreatment and Optimal Caregiving in Social Contexts*. New York: Garland Publishing.
- Belsky J (1980). Child Maltreatment: An ecological integration. *American Psychologist*, 35: 320-335.
- Berk, L. E. (2013). *Bebekler ve Çocuklar – Doğum Öncesinden Orta Çocukluğa*. (N. Işıkoğlu Erdoğan, ev.) Ankara: Nobel Yayıncılık.

- Berkmen B ve Seçim G, 2018. 8-10 yaş çocuğa sahip ebeveynlerin çocuğa yönelik cinsel istismar hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Aile Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 1(1), 65-85.
- Berkmen B, Okray Z, 2015. Çocuk istismarı ölçeği'nin Türkçe'ye çevirisi, geçerlik ve güvenirlik çalışması. Uluslararası Katılımlı 3. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi "Erken Müdahale".
- Beyazıt U, Can G, 2018. Çocuk istismarı potansiyelini yordayan faktörlerin incelenmesi. *Mediterranean Journal of Humanities*, 87-99.
- Beyazıt U,2017. Çocuk ihmalinin önlenmesine yönelik anne eğitim programının etkililiği .Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bilgen F, Karasu F, 2010. Anneleri tarafından çocuklara uygulanan duygusal ve fiziksel istismar/ihmal davranışları. Kilis 7 Aralık Üniversitesi.
- Bilgen F.G ve Karasu F, 2017. Anneleri tarafından çocuklara uygulanan duygusal ve fiziksel istismar/ihmal davranışları. Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Yusuf Şerefoğlu Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü.
- Bilir ğ, Arı M, Dönmez NS, Güney S, 1991. 4-12 yaşları arasında 16 100 çocukta örselenme durumu ile ilgili bir inceleme. Çocukların Kötü Muameleden Korunması. I.Ulusal Kongre Kitabı, 45-54.
- Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, T.C. Resmi Gazete, sayı: 22184, 27 Ocak 1995.
- Bozbeyoğlu AÇ (2008-2009). Türkiye'de Ensest Sorununu Anlamak. Nüfusbilim Derneği ve Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu, Şubat –Ağustos
- Bulut I, 1996. Genç Anne ve Çocuk İstismarı, Ankara.
- Bulut S, 2007. Çocuk cinsel istismarı hakkında bir derleme. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 3(28). 139-155.
- depresyon belirtileri ile ilişkisi: Aleksitiminin aracı rolü. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 26(4), 261-67.
- Doğrucan, A. ve Yıldırım, Z. (2011). Yazılı basında çocuk istismarı haberlerinin incelenmesi: (Cumhuriyet, Hürriyet, Posta, Sabah, Yeni Şafak ve Zaman Gazeteleri Örneğinde). *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 176-194.
- Dolores, M., Braquehais, M., Oquendo, A., Baca-García, E., ve Sher, L. (2010). Is Impulsivity a Link Between Childhood Abuse and Suicide?. *Comprehensive Psychiatry*, 51(2), 121-129.
- Dubowitz H, 2012. World Perspectives on child abuse (Tenth Edition). An official publication of the International Society for Prevention of Child Abuse and Neglect. Colorado, USA: Wurtela, S.K. & Miller-Perrin, C.L. 82-86.
- Dubowitz, H. (2002). Preventing Child Neglect and Physical Abuse: A Role for Pediatricians. *Pediatrics in Review*, 23(6), 191-196.
- Dubowitz, H. ve Poole, G. (2012). *Child neglect: An overview*. [çevrim-içi: <http://www.child-encyclopedia.com/sites/default/files/textes-experts/en/779/child-neglect-an-overview.pdf>, Erişim tarihi: 03.03.2020.]
- Ekşi A (1999). Ben Hasta Değilim, Nobel Tıp Kitapevi, 531-540. İstanbul.

- Erözkan, A. (2009). The Predictors of Depression in Eighth Grade Primary School Students. *Elementary Education Online*, 8(2), 334-345.
- Ertekin H. Fetişizm ve voyörizm birlikteliği: Bir olgu sunumu, Türk Aile Hekimleri Dergisi, Haziran 2013, <https://www.researchgate.net/publication/269796680>
- Eryılmaz, G. (2001). Aile içi şiddet: kadın sağlığı ve hemşirelik. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 5(2), 19-24.
- Finkelhor, D. (1994). The international epidemiology of child sexual abuse. *Child Abuse and Neglect*, 18, 409-417.
- Finkelhor, D., Moore, D., Hamby, S. L., ve Straus, M. A. (1997). Sexually Abused Children in a National Survey of Parents: Methodological Issues. *Child Abuse & Neglect*, 21(1), 1-9.
- Gelles, R. J. (1987). What to learn from cross-cultural and historical research on overview. In R. J. Gelles & J. B. Lancaster (Ed) *Child abuse and neglect: Biosocial dimensions*, Aldine De Gruyter, New York.
- Geyran P, Özdemir F, Uygur N. Teşhircilikte ceza ehliyeti, *Düşünen Adam*, 1994;7(3):25-29.
- Glaser, D. (2002). Emotional Abuse and Neglect (psychological maltreatment):A Conceptual Framework. *Child Abuse Negl.* 26, 697-714.
- Goldman, R.L.ve Gargiulo, R.M. (1990). *Children at risk* (1. Baskı). Austin, TX: Pro-Ed, Inc.
- Gökler B, Taner Y, 2004. Çocuk istismarı ve ihmali: psikiyatrik yönleri. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 35, 83-85.
- Grayson, J. (2002). Preventing Child Sexual Abuse. *Virginia Child Protection Newsletter*, 65, 1-7.
- Green HA, 1979. Child abuse and neglect. *Journal of the American Academy of Child Psychiatry*. 23, 186-90.
- Green, A. H. (1996). Child Sexual Abuse and Incest. İçinde Lewis M (Ed.) *Child and Adolescent Psychiatry-A Comprehensive Textbook*. Baltimore: Williams and Wilkins, 1041-1048
- Güler N, Uzun S, Boztaş , Aydoğan S, 2002. Anneleri tarafından çocuklara uygulanan fiziksel ve duygusal istismar/ihmal davranışı ve bunu etkileyen faktörler. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 24(3), 128-134.
- Günçe, G. (1991). Çocuğun Cinsel İstismarı. Konanç, E., Gürkaynak, İ., Egemen, A. (der.) *Çocukların Kötü Muameleden Korunması 1. Ulusal Kongre Kitapçığı*. Ankara: Gözde Petro Ofset; 125-134.
- Gürkaynak, İ., Gözütok, F. D., Akipek, Ş., Bağlı, M. T., Erhürman, T. ve Özdemir-Uluç, F. (1998). *Yurttaş olmak için*. İstanbul: Umut Vakfı.
- Hart, S.N., Brassard, M.R., Bingelli, N.J .ve Davidson, H.S. (2002) *Psychological Maltreatment. The APSAC Handbook on Child Maltreatment*. California: Sage Publications Thousand Oaks.
- Horton C.B, Cruise T.K, 2001. Child abuse and neglect. The school's response. New York. The Guilford Press.
- Incest, (2009) Rape Abuse and Incest National Network. Retrieved from www.rainn.org.
- Irmak, T.(2008). *Çocuk istismarı ve ihmalinin yaygınlığı ve dayanıklılıkla ilişkili faktörler*. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

- Itzhaky H, York A.S, 2001. Child sexual abuse and incest: community based intervention. *Child Abuse & Neglect*. 25, 959-972.
- İşmen E,2004. Aile içi çocuk istismarı ölçek geliştirme çalışması. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi dergisi*, (1), 207-221.
- İşmen E.A, 2014. Aile içi çocuk istismarı ölçek geliştirme çalışması. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 207-221.
- İzmirli M, Sur H, Polat N, 2000. Çocuğa karşı dayak olgusu ve çocuk istismarı. *Çocuk Formu Dergisi* 3(1), 37-49.
- Jain, A.M. (1999). Emergency Department Evaluation of Child Abuse. *Emergency Medicine Clinics of North America*, 17(3), 575-593.
- Kara, B., Biçer, Ü., ve Gökalp, A. (2004). Çocuk istismarı. *Çocuk Hastalıkları ve Sağlığı Dergisi*, 47(2), 140-151.
- Kaya İ ve Çecen-Eroğul AR, 2011. Ergenlerde çocukluk dönemi istismar yaşantılarının yordanmasında aile işlevlerinin rolü. XI. Ulusal PDR Kongresi. 3-5 Ekim 2011, Selçuk-İzmir.
- Kempe CH (1978). Sexual Abuse, Another Hidden Pediatric Problem: The 1977 C. Anderson Kempe, C.H. (1962). *The battered child syndrome. Journal Of The American Medical Association*, 181, 17-24
- Kendall-Tackett, K. A., Williams, L. M., ve Finkelhor, D. (1993). Impact of Sexual Abuse on Children: A Review and Synthesis of Recent Empirical Studies. *Psychological Bulletin*, 113(1), 164-180.
- Kerr, D.C.R., Lopez, N.L., Olson, S.L. & Sameroff, A.J. (2004). Parental Discipline And Externalizing Behavior Problems in Early Childhood: The Roles Of Moral Regulation and Child Gender. *Journal Of Abnormal Child Psychology*, 32(4) 369-383.
- Keser N, Odabaş E, Elibüyük S, 2010. Ana-babaların çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeylerinin incelenmesi. *Türkiye Çocuk Hastalıkları Dergisi*, 4(3).
- Kır, E. (2013). Çocuklara Yönelik Cinsel Taciz ve İstismara Karşı Önleyici Eğitim Çalışmaları. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 71(1), 785-800.
- Kolko D.J, Kazdin A , Mccombs A, 1993. Heightened child physical abuse potential: Child, parent, and family dysfunction . *Journal of Interpersonal Violence*.
- Kural D, 2014. Çocuk ihmali ve istismarına yönelik diş hekimlerinin farkındalık düzeyleri. Doktora tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Kutchinsky, B. (1991). Çocuk Cinsel İstismarı: Yaygınlık, Müdahale ve Önleme Genel Bir Bakış. içinde Konanç, E., Gürkaynak, İ., Egemen, A. (Ed.) *Çocukların Kötü Muameleden Korunması 1. Ulusal Kongre Kitapçığı*. Ankara: Gözde Petro Ofset, 201- 214.
- Kutchinsky, B. (1999). Çocuk Cinsel İstismarı: Yaygınlık, Müdahale ve Önleme Genel bir Bakış. içinde Esin Konanç (Ed.) *Çocuk İstismarı ve İhmali*, Pelin Ofset: Ankara, 163-176.
- Küçükçoban O, Ulaş H. Bir teşhircilik olgusu ve ceza sorumluluğu açısından değerlendirilmesi, *Türk Psikiyatri Dergisi*. Güz 2015;133-134
- Kwon, J.Y. (2007). The Relationship Between Parenting Stres, Parental Intellegence and Child Behavior Problems in a Study of Korean Preschool Mothers. *Early Childhood Development and Care*, 177 (5), 449-460.

- Livanage, K.C., Prince, M.J. & Scott,S. (2003). Mother-child Joint Activity andBehavior Problems of Preschool Children. *Journal of Child Psychology Psychiatry*, 44 (7), 1037-1048.
- Manion, I. G., McIntyre, J., Firestone, P., Ligezinska, M., Ensom, R., ve Wells, G. (1996). Secondary Traumatization in Parents Following the Disclosure of Extrafamilial Child Sexual Abuse: Initial effects. *Child Abuse & Neglect*, 20(11), 1095-1109.
- Milner J.S, Robertson K.R, Rogers D.L, 1990. Childhood history of abuse and adult child abuse potential. *Journal of family Violence*, 5(1), 15-34.
- Oral, R., Miral, S., Can, D., Hanci, H., Ersahin, Y., Tepeli, N., Bulguc, A. G., Tiras, B., ve Aksel, S. (1996). National Organization Plan for the Prevention of Child Abuse and Neglect in Turkey. İzmir Çocuk Hakları Çalıştay.
- Ovayolu, N., Uçan, Ö. ve Serindağ, S. (2007). Çocuklarda cinsel istismar ve etkileri. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2(4), 13-22.
- Öncü E, Kurt AÖ, Esenay F, 2012. Çalışan çocukların ailede istismarı. *Türkiye Halk Sağlığı Dergisi*, 10(3), 128-140.
- Özben, Ş ve Argun, Y (2002). Okul Öncesi Çocukların Anne-Babalarının Çocuk Yetiştirme Tutumları ile İlgili Değişkenlerin İncelenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 18-28.
- Özer, G. (2014). *Ebeveynlerin çocuk cinsel istismarına dair bilinçleri, endişeleri ve aldıkları önlemler* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- Özkara E, Kavaklı U, Can İÖ, TEPE İ, Özbek VÖ (2012). Çocuklara Yönelik Cinsel İstismarın Yasal Boyutunun Türkiye Ve Diğer Ülkeler İle Karşılaştırılması. *Adli Tıp Dergisi*, 25: 11-24.
- Özyürek, A. (2004). *Kırsal Bölge Ve Şehir Merkezinde Yaşayan 5-6 Yaş Grubu Çocuğa Sahip Anne- Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumlarının İncelenmesi*.Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Pekdoğan s, 2016. Annelerin istismar potansiyellerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, (17) 2, 425 – 441.
- Pekdoğan S. İstismar farkındalık ölçeği ebeveyn formu: ölçek geliştirme çalışması, *Akademik Bakış Dergisi*, 2017, 62(1):173-185.
- Perry BD (2000). ‘Sexual Abuse of Infants’. *Trauma, Violence, Abuse*. 3: 294-296.
- Polat O (2000). Çocukta Cinsel İstismar. *Adli Tıp Der Yayınları*, 207-231.
- Polat O (2007) *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı-Tanımlar*, Ankara. Seçkin Yayıncılık, 59-290.
- Pulling L.G, Jones D.J, 2008. Parental knowledge of child sexual abuse symptoms. *Child Sexual Abuse*, 1-18.
- Sagarin E (1977). Incest: Problems of Definition and Frequency. *Journal of Sex Research*, 13: 126–35.
- Samuda, G.M. (1988). Child discipline and abuse in Hong Kong. *Child Abuse & Neglect*. 12(2), 283-287.

- Sarıbeyoğlu N.S, 2007. Lise öğrencilerinde aile içi çocuk istismarı ile zorbalık arasında ki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Sertbaş, N.(2006). İlköğretim Öğrencilerinde Davranış Problemleri ve Yordayan Değişkenler. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Sexual Abuse Among Female High School Students in Istanbul, Turkey. *Child Abuse & Neglect*, 30(3), 247-255.
- Shakel, R. L. (2008). Beliefs Commonly Held by Adults About Children's Behavioral Responses to Sexual Victimization. *Child Abuse & Neglect*, 32, 485-495.
- Şahin, F. T., ve Kalburan, F. N. C. (2009) Aile Eğitim Programları ve Etkililiği: Dünyada Neler Uygulanıyor?. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 1-12.
- Şanlı, D. (2007) Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Şenkal, İ., & Işıklı, S. (2015). Çocukluk çağı travmalarının ve bağlanma biçiminin
- Taner Y, Bahar G (2004). Çocuk İstismarı ve İhmali, Psikiyatrik Yönleri. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 35: 82-85.
- Taner, Y., ve Gökler, B. (2004). Çocuk İstismarı ve İhmali: Psikiyatrik Yönleri. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 35, 82-86.
- Temel, F. (2013). *Aile eğitimi ve erken çocukluk eğitiminde aile katılım çalışmaları* (2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tuna S, 2010. Aile içi çocuk istismarı: Annelerin bazı risk faktörleri açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- UNICEF. (2004) Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. Erişim Adresi: [\[http://www.unicefturk.org/public/uploads/files/UNICEF_CocukHaklarınaDairSozlesme.pdf\]](http://www.unicefturk.org/public/uploads/files/UNICEF_CocukHaklarınaDairSozlesme.pdf). Erişim Tarihi: 20.04.2020.
- UNICEF. (2010). Türkiye’de çocuk istismarı ve aile içi şiddet araştırması.
- UNICEF. Toplumsal Koşullar ve Aile Ortamı: Türkiye’de Çocuk ve Genç Nüfusun Durumunun Analizi. www.unicef.org.tr. Erişim Tarihi 03.02.2020.
- Uzun H ve Baran G, 2019. Babaların okul öncesi dönemdeki çocuklarıyla ilişkisinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 47-60.
- Wolfe DA (1999). ‘A Developmental Perspective of The Abused Child’. *Child Abuse: Implications For Child Development And Psychopathology*. London, 2: 35-57.
- Wolfe DA (1999). ‘A Developmental Perspective of The Abused Child’. *Child Abuse: Implications For Child Development And Psychopathology*, 35-57.
- Yalçın H, Koçak N, Duman G, 2014. Ana babaların çocuk istismarı ile ilgili tutumlarının incelenmesi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16(1), 137-143.
- Yavuzer H, 1994. Çocuk psikolojisi. İstanbul, Remzi Kitabevi.
- Yenibaş, R. ve Şirin, A. (2007). *Ailede çocuğun istismarı ve umutsuzluk* (1. Baskı). Ankara: Nobel Yayınevi.

Yiğit, R (2005). “Çocukların Cinsel İstismarı ve Ensest”, AHSBD 2005, 3: 91-96.

EKLER

EK – 1: Bilgilendirilmiş Onam Formu

Sayın Katılımcı,

Doldurmak üzere olduğunuz anket formları; KTO Karatay Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü –Disiplinlerarası Aile Danışmanlığı Yüksek Lisans Programı kapsamında Adile Betül YÜCEL tarafından yapılan tez çalışmasında kullanılacaktır.

Bu çalışmanın amacı; 4-6 yaş grubu çocuk sahibi anne-babaların, aile içi çocuk istismarına dair bilgilerini, endişelerini ve çocuk istismarını önleme amaçlı tedbirlerini öğrenmektir. Bu çalışmadan edinilecek bilgiler; akademik danışmanlar haricinde kimselerle paylaşılmayacak, araştırma harici bir amaçla kullanılmayacaktır. Ayrıca verdiğiniz bilgiler, isminizi içermeyen bir şekilde kodlanacaktır.

Devam etmek istemediğiniz takdirde çalışmadan çekilme hakkınız saklıdır.

Katılımınız için teşekkürler.

EK:2

Demografik Bilgi Formu

Bu çalışmadan edinilen bilgiler, tez çalışmamda yer alan akademik kişiler haricinde kimse ile paylaşılmayacaktır. Lütfen forma adınızı ve soyadınızı yazmayınız. **Soruları doğru ve eksiksiz doldurmanız önemlidir. Lütfen boş soru bırakmayınız.**

1.Yaşınız: _____

2.Cinsiyetiniz: Kadın Erkek

3.Eğitim seviyeniz: Okuma-Yazma Yok Okur-Yazar İlkokul

Ortaokul Lise Üniversite Yüksek Lisans Doktora

4.Medeni Durumunuz: Evli Bekar Boşanmış Dul Ayrı Yaşıyoruz

5.Kaç senedir evlisiniz? _____

6.Kaç çocuğunuz var? 1 2 3 4 ve üstü

7.Çocuklarınızın cinsiyetleri nedir? Kız çocuğum var Erkek çocuğum var

Hem kız hem erkek çocuğum var

8.Evde kaç kişi kalıyorsunuz? _____

9.Sizden başka çocuğunuzun bakımından kimler sorumlu?(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

Yok Baba Yakın Akraba Bakıcı

Diğer (Lütfen Belirtiniz): _____

10.Mesleğiniz? _____

11.Çocuk sahibi olmak bilinçli bir tercihiniz miydi? Evet Hayır

12.Çocuğunuzun yetiştirirken zorlanıyor musunuz? Evet Hayır

13. Cevabınız evet ise; sizi zorlayan konular nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

Eğitimi Güvenliği Sağlığı Disiplini Ekonomik

Diğer (Lütfen Belirtiniz): _____

14.Daha önce çocuk istismarı konusu üzerine bilgi edindiniz mi? Evet Hayır

15. **Cevabınız evet ise; bu bilgiyi nereden edindiniz?**(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

İnternette Katıldığım Eğitimlerden Gazete/TV

Diğer (Lütfen Belirtiniz): _____

16. **Çocukken istismara maruz kaldınız mı?** Evet Hayır

17. **Cevabınız evet ise; ne tür bir istismara maruz kaldınız?** (Birden fazla seçenek

işaretleyebilirsiniz)

Fiziksel Cinsel Duygusal

EK 3:**İstismar Farkındalık Ölçeği-Ebeveyn Formu**

İfade	Maddeler	Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
	Çocuğum olumsuz bir davranış sergilediğinde					
1	Fiziksel ceza uygulamam					
2	İstediği şeyden yoksun bırakırım					
3	Davranışı görmezden gelirim					
	Çocuğum cinsellikle ilgili konulardan söz ettiğinde	Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
4	Konuyu nerden öğrendiğini sorgularım					
5	Bu konuların ayıp olduğunu söylerim					
6	Konu hakkında doğru bilgilenmesi için onunla ayrıntılı bir şekilde konuşurum					
İfade	Çocuğum tv izlerken	Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
7	Cinsel içerikli sahnelerde televizyonu kapatır ya da kanal değiştiririm					
8	Cinsellik, şiddet vb. sahnelerde çocuğumun doğru bilgilenmesi için sesli yorum yaparım					
9	Çocuğum cinsellik, şiddet vb. sahnelerden etkilenmemesi için uyuduktan sonra tv açarım					
İfade	Çocuğumun vücudunda darp izine rastlarsam	Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
10	Oynarken olabileceğini düşünür, üzerinde durmam					
11	Çok telaşlanır, hemen doktora götürürüm					
12	Çocuğuma sorup nasıl olduğu hakkında bilgi alırım					
İfade	Çocuğuma çok sinirlendiğim zaman	Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
13	Onu hırpalır, kırıcı sözler söylerim					
14	Ona bu davranışının beni rahatsız ettiğini söylerim					

İstismar Farkındalık Ölçeği-Ebeveyn Formu

15	Yanımdan uzaklaşıp, sakinleşmeye çalışırım					
İfade	Meşgul olduğum zaman çocuğum bana bir şey anlatmak istediğinde	Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
16	İşime biraz ara verip onu dinlerim					
17	Şimdi işim var der, sonra anlatmasını söylerim					
18	Hem işimi yapar, hem onu dinlerim					

EK4:

T.C.
KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ
İNSAN ARAŞTIRMALARI ETİK KURUL KARAR SURETİ

Toplantı Sayısı: 8

Toplantı Tarihi:19.12.2019

Karar Sayısı: 2019/08/06: Dr. Öğr. Üyesi Hatice HARMANCI'ın "Aile İçi Çocuk İstismarı ve İhmali Konusunda Ebeveynlerin Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi" isimli araştırma projesi çalışması ile ilgili dilekçesi görüşüldü.

Görüşme sonunda ilgili araştırma projesi çalışmasının Dr. Öğr. Üyesi Hatice HARMANCI'ın sorumluluğunda yürütülmesinin uygun olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir.

Sorumlu Araştırmacı : Dr. Öğr. Üyesi Hatice HARMANCI

Yardımcı Araştırmacılar: Adile Betül YÜCEL

Prof.Dr.Çağatay ÜNÜSAN

Başkan

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Adile Betül YÜCEL

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi : KTO Karatay Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi : KTO Karatay Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Disiplinlerarası Aile Danışmanlığı Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Bilimsel Faaliyetleri :

İŞ DENEYİMİ

Stajlar :2016, Stajyer Sosyal Hizmet Uzmanı, Konya/Meram Sosyal Hizmet Merkezi.

2016, Stajyer Sosyal Hizmet Uzmanı, Konya Özel Terapimed Aile Danışma ve Psikolojik Destek Merkezi.

Projeler :

Tarih: 17 Mart 2021